

916

STÁTNÍ DIVADLO
OLDŘICHA STIBORA
OLOMOUC
literární archiv

Fjodor Michajlovič Dostojevskij

I D I O T

Dramatizace Jaroslav Vostrý

Státní divadlo Oldřicha Stibora v Olomouci - 1979

O s o b y

Kníže Lev Nikolajevič MYŠKIN

GENERÁL Ivan Fjodorovič Jupančín

LIZAVETA PROKOFJEVNA, jeho žena

ALEXANDRA, jejich dcera

ADÉLA, jejich dcera

AGLAJA, jejich dcera

NASTASJA FILIPOVNA

Parfen ROGOŽIN

Jevgenij Pavlovič RADOMSKÝ

LEBEDĚV

VĚRA, jeho dcera

generál Ardalion Alexandrovič IVOLGIN

Gavrila Ardalionovič, zvaný GAŇA, jeho syn

Varvara Ardalionovna, jeho dcera

Ivan Petrovič PTICYN, její muž

HYPOLIT Těrentěv

KELLER

BURDOVSKÝ

Kněžna BĚLOKONSKÁ

Důstojník, sloužící apod.

Odehrává se v červnu a na začátku července 1868 většinou v Pavlovsku, letovisku nedaleko Petěrburku, jen obrazy u Rogošina se odehrávají přímo v Petěrburku a poslední obraz po několika měsících ve švýcarském sanatoriu.

1

Terasa Lebeděvovy dači, jejíž nájemná část je od nedávna letním sídlem knížete Lva Nikolajeviče MYŠKINA. MYŠKIN odpočívá v křesle.

IVOLGIN

/promlouvá ke Gaňovi, který jde za ním/

Já jsem knížete choval na těchhle rukou, hochu. Jeho otec byl můj přítel z dětství, do jeho matky jsem se zoufale zamiloval ještě než se vzali. Měli jsme se přirozeně bít.

GAŇA

IVOLGIN

Podívej, otče, myslím, že jsme si jasně - Beze svědků. Nabili jsme pistole, přiložili si je navzájem k srdcím - a najednou nám z očí začaly proudit slzy. Oběma na jednou ! Následuje objetí, on křičí : "Je tvoje, je tvoje", já -

GAŇA

Proboha, to už je opravdu k nesnesení ...

/Lebeděv je ystrkuje z terasy. Ivolgin s Ganou zmizí/

MYŠKIN

Tak, Lebeděve ! Věro ! Už jste je vyhnal ? Sem na terasu přece může každý. Pronajal jsem si jen pokoje.

LEBEDĚV

Nene, milý kníže, to by za chvíli ztratili veškerou úctu. Kromě toho se to prostě nesluší. Vzhledem k vaší nemoci - to především.

MYŠKIN

Děkáte, jako bych nesměl mezi lidi. Tím věčným hlídáním mě vždycky ještě víc rozladíte. Koho jste to sem před chvílí nechtěl pustit ? Ještě před vaší dcerou.

LEBEDĚV

Před mou - aha ! To byl jenom generál Ivolgin. Je to doopravdy velký muž. Radši byste ho ani neměl přijímat. Myslím, že je pro vás generál Ivolgin jaksi až příliš pohostinný.

MYŠKIN

Cože - pohostinný ?

LEBEDĚV

Ano, prosím, pohostinný. Tvrdí, že jsme vlastně příbuzní. A chce se mi sem nastěhovat. A vy podle něj máte být synovcem snad manžela sestry jeho matky nebo manželky jejího bratra, už nevím. Nehledě k přátelství s vaším otcem.

MYŠKIN

Prosím ?

LEBEDĚV

To je samozřejmě jen taková drobná slabost, ale před necelou hodinou mě ubezpečoval, že u něj nesedalo ke stolu nikdy méně než dvě stě lidí. A v den tisíciletého výročí Ruska jich prý napočítal sedm set. To už je vášeň. A je nebezpečné přijímat takové pohostinné lidi. Jistá osoba mi právě dala vědět, že by si s vámi chtěla dát tajnou schůzku.

MYŠKIN

Nastasja Filipovna ? Proč tajnou ? Zajdu za ní sám - a třeba dnes.

LEBEDĚV

V žádném případě ! Nastasja Filipovna - psst ! - ona se nebojí toho, co vy myslíte. Mimochodem, netvor se chodí pravidelně každý den ptát na vaše zdraví, jestli vám to není známo.

MYŠKIN

Proč nazýváte Rogožina netvorem ? Je to podezřelý !

LEBEDĚV

/jakoby zcela zmatený/

Tak tedy, kníže - vpouštět nebo nevzpouštět, prosím ?

MYŠKIN

Proboha, Lebeděve, jen ke mně nechte přijít každého. Já nemám nejmenší příčinu se dát před někým zapírat a schovávat se před lidmi !

LEBEDĚV

Pochopitelně, výborně, to je vaše věc, tím lépe, i když může dojít k leccemu - zkrátka - no, jak myslíte.

2

RADOMSKÝ

/s mírně potutelným úsměvem/

Promiňte mi to, Lizaveto Prokofjevno, měl jsem vás asi upozornit předem ... Ono když člověk přijde navštívit někoho na smrt nemocného - a najde ho v elegantním obleku místo v posteli - soucitný host se může nakonec i urazit.

LIZAVETA P.

/durdí se/

Ten Radomský má pravdu : Nebudu zapírat, kníže, že jsem dostala zlost, když jsem teď uviděla tvůj šťastný výraz. Ale přísahám, jen na chvílinku.

MYŠKIN

Možná, že jsem opravdu šťastný. Vždy, když jsem s vámi, je mi lehké u srdce. Já moc dobře vím, že mluvit o svých citech se každý stydí - ale vám to můžu říct, s vámi se nestydím. Vy, Adélo Ivanovno, máte ve tváři napsané štěstí - člověk by při pohledu na vás řekl - tohle je tvář hodné sestry.

- MYŠKIN Vy, Alexandro Ivanovno, jste taky krásná
- a moc milá. Ale možná, že je ve vás ně-
jaký tajný smutek. Zatoy, Lizaveto Pro-
kofjevno, vy jste prostě dítě. Ve všem.
V dobrém i ve zlém. Nezlobíte se na mě, že
to říkám ?
- LIZAVETA P. Dítě ! Myslíš si, kníže, že jsi mi řekl
něco nového ? Věděla jsem to dřív než ty !
- RADOMSKÝ A co Aglaja ? O té jste neřekl nic !
- MYŠKIN Až později.
- ADÉLA A proč ?
- ALEXANDRA Tak řekněte !
- MYŠKIN Ano, je nápadná. Jste neobyčejně krásná,
Aglajo Ivanovno. Vy jste tak hezká, že se
člověk bojí na vás dívat.
- LIZAVETA P. A to je všechno ? A co charakter ?
- MYŠKIN Krásku je těžko soudit. Nejsem na to při -
praven. Krása je hádanka.
- ADÉLA Dal jste Aglaje hádanku. No tak, Aglajo,
tak jí rozlušti ! Ale je hezká, kníže, co ?
- MYŠKIN Úžasně - skoro jako Nastasja Filipovna.
I když jinak.
- LIZAVETA P. Nastasja Filipovna ? Viděla jsem ji snad
dvakrát - S celou hordou těch - jak se
tomu říká - ctitelů. Tak vy obdivujete
/se zvláštním důrazem/
t u h l e krásu ?
- MYŠKIN Já ... ano ...

- LIZAVETA P. /bojovně/
A proč ?
- ALEXANDRA Tak, maman, nech ho. Kníže to při svém -
prostém náhledu na lidi bere jinak.
- LIZAVETA P. No, proč ji tak obdivuješ ?
- MYŠKIN V té tváři - takové hrdé - až jakoby nená-
vistné - je přitom tolik důvěřivosti -
a hlavně veliké utrpení ...
- LIZAVETA P. Možná, že blouzníš ...
- ALEXANDRA Maman ...
- ADÉLA Krása - krása je síla. S takovou krásou
se dá převrátit svět.
/Aglaje/
No, co říkáš ?
- /Už do Adéliny otázky zazní hlas ge-
nerála Ivolgina, kterého se Lebeděv
s Ganou marně snaží zadržet/
- IVOLGIN Ale, hochu, já - já jsem ji choval na těch-
hle rukou ! Já vám říkám - Aglajo Ivanovno
- Aglajo Ivanovno ! Kde jsou ty časy, kdy
jsem vás choval na těchhle - mám čest se
vám představit : generál Ivolgin.
- LIZAVETA P. Lžeš, kmocháčku ! Kdepak bys ji ty, prosím
tě, choval ...
- AGLAJA Ale vy jste zapomněla, maman, choval -
když jsme bydleli v Tveri, to mi bylo šest.
Udělal mi luk a šíp a učil mě střílet.
Trefili jsme spolu holuba, pamatujete se ?

IVOLGIN

/sám je tím zřejmě překvapen/
Vy myslíte - že já jsem opravdu ... Ano !
/slzí/

Vím ! Vím ! Já si vzpomínám ! To jsem byl
ještě štábní kapitán ... Slyšíš, gaňo ?
Tenkrát jste mě přijali mezi sebe - Ivane
Fjodoroviči !

/oslovení platí GENERÁLOVI Japan-
činovi, který ale Ivolgina ignoruje/

LIZAVETA P.

No vidíš - a kam jsi to dopravoval.

/zatímco Lebeděv se snaží Ivolgina
odvést/

No tak běž, někam si zález pěkně do kout-
ka a vyplakej se, to ti pomůže.

GENERÁL

Má drahá ... kníže ... vážená společnosti,
já se omlouvám, že jsem se zdržel. To
zavinil hrabě ...

/ustupuje/

Promiňte, musím říct dvě slova tady - -

/jde ke Gaňovi, který se drží stále
v pozadí/

LIZAVETA P.

Však my víme, jaký hrabě !

ALEXANDRA

Maman !

LIZAVETA P.

/Radomskému, který se zadíval na
rozmlouvající v pozadí/

Tak vy nejste zasvěcený, Jevgeniji Pavlo-
viči ? Vidíte, kníže - u nás je to teď
samá tajnost ! A přitom v takové záleži-
losti, jaká vyžaduje maximálně otevřený,
jasný a čestný přístup. Začaly jakési
námluvy - a mně se tyhle ty námluvy nelíbí !

ALEXANDRA

Maman, prosím vás ... !

LIZAVETA P.

A copak tobě se líbí ? No řekněte, drahý?! Já jsem z knížecího rodu Myškinů a on je poslední potomek rodu - ale o tom jsem nechtěla mluvit. Já jsem chtěla říct, že se mi to nelíbí a - víš, kníže, říkají o mně, že jsem bláznivá ženská, ale já dovedu rozeznat, o co jde. Proto je nejdůležitější srdce, a všechno ostatní jsou hlouposti. Rozum je ovšem taky potřeba - a možná, že rozum je to nejdůležitější. Co se usmíváš, Aglajo, já si neodporuju : nerozumná husa, která má srdce, je zrovna tak nešťastná husa jako rozumná husa bez srdce. To je stará pravda. Obě jsme nešťastné, obě trpíme.

ADÉLA

Z čeho byste vy měla být nešťastná, maman.

LIZAVETA P.

Za prvé ze svých inteligentních doer ... a protože to samo o sobě stačí, naco ještě mluvit o tom ostatním.

/ke Gaňovi, který chce nenápadně odejít/

Vy už odcházíte, Gavriilo Ardalionoviči ? Říká se, že se chcete ženit !

GAŇA

Ano ? O mně ?

RADOMSKÝ

O mně taky. I o knížeti !

LIZAVETA P.

To je pravda, kníže ?

MYŠKIN

/se smíchem/

Jenomže mě by žádná nechtěla.

AGLAJA

Ženit ? Já si ho vůbec nedovedu představit jako ženicha !

LIZAVETA P.

A proč ne ?

- AGLAJA Ne, že bych ho podceňovala. Naopak !
 /zdá se, že s upřímným nadšením/
Kniže nemůže být žádný ženich - protože je
rozaný rytíř ! A proto si ho já vážím !
- ALEXANDRA /s poněkud shovívavým úsměvem/
Prosím tě !
- GENERÁL /rovněž se smíchem/
Co tím myslíš ? Tím rytířem !
- AGLAJA Člověka, který je schopen mít nějaký ideál
- uvětiž v něj a dát za něj třeba život !
Jako Puškinův Uboký rytíř. Plný čisté
lásky napsal si na štít N. F. -
- LIZAVETA P. Co to má znamenat - N. F. ?
- AGLAJA A s myšlenkou na svůj tajný sen porážel
nevěřící. A když se vrátil z vítězného ta-
žení na svůj hrad,
 /najednou jako by to celé měl být
posměch/
 němluvný a věčně smuten
 zemřel jako šílenec.
- LIZAVETA P. Moc hezky jsi to řekla - ale jestli sis
jenom chtěla ztropit žert, tak to v žádném
případě neschvaluju.
 /s pohledem dozadu, kde Lebeděv s pří-
 slyšnou gestikulací něco sděluje
 Ganovi/
Co se ten člověk tam pořád pitvoří ? Je
opilý ? Nevybral sis moc dobrý nájem -
a u nás je celé jedno křídlo prázdné. No,
jak chceš. Jdemě.
- LEBEDĚV Necht' vážená společnost laskavě promine,
ale já už je tam nemohu, prosím, déle
udržet.

RADOMSKÝ

/který se zřejmě stále dobře baví/
Koho zase ?

LEBEDĚV

Jde o Pavliščevova syna a jeho druhy, prosím - -

MYŠKIN

Pavliščevův syn ? Můj Bože ... Vždyť jsem přece už dávno pověřil Gabrilu Ardalionoviče -

GENERÁL

A copak měl Pavliščev opravdu nějakého syna?

AGLAJA

/velmi vážně/

Bude moc dobré, kníže, jestli to celé sám osobně teď nějak ukončíte a nám všem umožníte, abychom byli vašimi svědky.

/s upřímným nadšením/

A já jsem už teď na vás hrdá !

LIZAVETA P.

Jen je, kníže, nešetři ! Chtějí tě pošpinit, tak se musíš slavnostně obhájit.

GENERÁL

A to jsou nihilisti ?

LEBEDĚV

Tak ani ne tak nihilisti, prosím, protože - jak mi říkali - pokročili už dál - jelikož jim jde přímo o praxi. Teď už nejde o to, že třeba Puškin a podobně je všechno k ničemu, ale o to, nezastavovat se před ničím, i kdyby se přitom třeba mělo od - krouhnout osm lidí.

MYŠKIN

/s úsměvem/

To jsou všechno pomluvy, Lebeděve.

3

- BURDOVSKÁ Já jsem Burdovský. Pavliščevův syn.
- KELLER Keller.
- HYPOLIT Hypo -
 /rozkašle se/
Hypolit Těrentěv.
 /Chvilka napjatého mlčení/
- MYŠKIN Pánové, nečekal jsem vás - a - sám jsem
byl dodnes nemocný a vaši záležitost jsem
svěřil už před měsícem tady Gavrilovi
Ardalionoviči Ivolginovi. Nechoďte se vyhýbat
osobnímu dorozumění, ovšem, jsou zde mí
přátelé ...
- HYPOLIT Jakým právem jste předhodil naši záleži -
tost svým přátelům ?
- BURDOVSKÝ /současně/
/ Vy nemáte právo - nemáte právo - nemáte
právo !
- KELLER Heleďte, kdyby se to stalo mně - to jest
teda, kdyby se to bezprostředně dotýkalo
mě jako člověka požívajícího veškeré oti,
tak bych na místě Burdovského -
- HYPOLIT Nemáme strach z vašich přátel, protože jsme
v právu !
- LIZAVETA P. /mezitím četla časopis, který jí po-
dal Lebeděv, velmi rozrušená/
Kníže, tohle přečti, to se přímo týká
téhle záležitosti !
- MYŠKIN Snad ne nahlas - já bych si to nejdřív -

LIZAVETA P.

/bere mu časopis/

Tak to přečtěte vy, Radomský - čtěte !
Ať to slyší všichni !

RADOMSKÝ

"Tak se náš knížecí potomek, obutý do zahraničních střevíců a třesoucí se v pláštěnce bez podšívky, vrátil před půl rokem do ruska ze Švýcarska, kde se léčil z idiotismu - " To snad - přece ...

LIZAVETA P.

Jen čtěte : Ať kníže vidí, oč tady jde !
A všichni !

RADOMSKÝ

"Představte si to : jako by bylo možné se z idiotismu léčit ! Vůbec je to dítě štěstěny, posuďte sami : Ještě jako kojeneček, když mu zemřel otec, souzaný za náhlé zničení rotní pokladny v kartách, byl z milosti vzat na vychování jistým zahalečem a darmošlapem, statkářem P.

LEBEDĚV

Pavliščevem !

RADOMSKÝ

"Ten svému ochráněnci dal skutečné knížecí vychování, jenže přes veškerou snahu vybraných učitelů a zajisté půvabných guvernantek nenaučil se hovořit žádným jazykem, a to ani rusky. V hlavě pana P. se zrodila představa, že rozumu by knížecí potomek mohl nabýt léčením ve Švýcarsku. Představa fantastická, ale typická pro darmojeda, přesvědčeného, že za peníze se dá koupit všechno. Zejména pak ve Švýcarsku."

GENERÁL

Tak dost !

AGLAJA

Promiňte, tatínku, ale teď už to musíme vyslechnout do konce !

RADOMSKÝ

"Uplynulo pět let a peněz bylo vydáno tisíce, ale idiot rozum nezískal, i když se prý přece jen jakž takž začal podobat člověku. Jenže P. náhle zemřel, takže švýcarský profesor - pěkný šarlatán - navlékl milého potomka do svých odložených střeviců a zmíněné pláštěnky a poslal třetí třídou nach Rusland. Žádnou závěť, zajišťující chráněnci a tím i profesorovi nějakou okrouhlou sumičku, zemřelý totiž nezanechal. Jenže štěstěna, lhostejná k umírání miliónů hladovějících, poskytla idiotskému knížítku dar v podobě několika miliónů dědictví po jakémsi příbuzném jeho matky. A tak kolem knížete, který mezitím stačil projevit zájem o jistou vydržovanou krásku N.F., se začaly rojit celé zástupy přátel a zejména urozených slečen, chtivých zákonných vdavak. Copak se může vyskytnout lepší partie než takový aristokrat, milionář a idiot v jedné osobě? Ale jednoho dne k němu zavítal advokát a uvědomil ho o existenci mladého muže, který není nikdo jiný, než syn zemřelého statkáře P. a nešťastné ženy, již tento v mládí svedl. Ale protože ji provdal, narodil se tento syn už v řádném manželství a pod jiným jménem, přijat za svého ušlechtilým mužem, který však mezitím zemřel a nechal jej zcela bez prostředků. A teď se nabízí otázka: jak se zachoval knížecí potomek? Myslíš si zajisté, vážený čtenáři, že si řekl: Celý život jsem žil na účet lehkomyslného P., který dávno zapomněl na plod svého chtíce. To, co vynaložil na mne, patřilo jeho synovi, a kdybych byl skutečně ušlechtilý, delikátní a spravedlivý,

musel bych mu dát polovinu svých miliónů. Ale nic takového ! Náš knížecí potomek vytahuje padesátirublovku a posílá ji šlechtnému mladému člověku v podobě drzé almužny ! Ano, to učí ! Rozumí se samo sebou, že peníze mu byly obratem vmeteny v tvář. Co s tím teď udělat, když nejde o právní případ, než obrátit se k veřejnému mínění !" Fúj !

GENERÁL

No, to je hnus !

KELLER

/který sledoval čtení článku - zvláště jeho poslední části - s viditelnou hrdostí/

Dovolte, vážený pane, co je hnus !
Nechtěl byste to blíže objasnit ?!

GENERÁL

Za prvé nejsem pro vás žádný vážený pán - a za druhé vám rozhodně nemíním nic objasňovat !

MYŠKIN

Pánové, pánové, prosím vás -

LEBEDĚV

Ano ! Nezapomínejte, prosím, že jedině díky dobré vůli a nezměrné dobrotě knížete Lva Nikolajeviče jste byli vpuštěni do tohoto domu - a kníže by vás taky mohl dát okamžitě vyvést, což já jako majitel domu jsem hotov s největším potěšením -

IVOLGIN

Výborně !

KELLER

/se vztyčil - s převahou boxera/
Cože ! Vy se opovažujete - -

MYŠKIN

Pánové ! Buďte tak laskavi - a snažme se pochopit jeden druhého. Já se vás nechci nijak dotýkat, ale to, co se tam píše - není pravda ! Říkám jenom to, co musíte vědět sami. Takže jestli to někdo z vás napsal -

HYPOLIT

Dovolte ! Já jsem o tomto článku nic nevěděl a neschvaluji ho - ale co to znamená, vyvést? Jistě, my podle zákona nemáme žádné právo, ale zato máme právo lidské, přirozené, právo zdravého rozumu ! I když toto právo není zakotveno v žádném prohnilém zákoníku ! A tak my se ptáme : jste v zájmu spravedlnosti ochoten - když sám máte milióny - odškodnit Burdovského ? Jestli ano, budeme pokládat celou záležitost za uzavřenou. Ale jestli ne, v tom případě nemáte právo pokládat se za čestného člověka. Já končím. Teď nás můžete dát vyvést. Ale nezapomínejte, že neprosíme, požadujeme !

BURDOVSKÝ

Neprosíme, ale požadujeme ! Požadujeme ! Požadujeme !

KELLER

Tak ! To je i mé mínění - i když můj oho - robný přítel nesouhlasí s mým článkem. Burdovskému jsem to jenom přečetl, a dokonce ani na celé, a souhlasil, abych to otisknul. Souhlasíte, kníže, doufám, s tím, že každý má právo na zveřejnění ... Natolik jste snad pokrokový !

MYŠKIN

Vy jste uveřejnili článek, abyste mě zastrašili, protože jste přesvědčení, že nechci uspokojit nároky pana Burdovského. Ale já zde přede všemi prohlašuju, že je uspokojím...

KELLER

No, to je slovo čestného člověka.

LIZAVETA P.

Bože můj !

GENERÁL

Ne - to je k nesnesení !

MYŠKIN

Mě hrozně překvapilo - když mi to, pane Burdovský, sdělil váš advokát Čebarov, že je

nějaký Pavliščevův syn a v takové strašné situaci. Pavliščev byl můj dobrodinec a přítel mého otce - pánové, prosím vás, proč jste si vymysleli takovou lež o mém otci. Žádné peníze nezpronevěřil. A to, co jste napsali o Pavliščevovi, je už úplně nesnesitelné ! Vždyť to byl nejčestnější a nejhodnější člověk na světě. Snad mohl mít syna, ale co mě nejvíc překvapilo - jak může syn tak ostouzet vlastní matku ! A podle toho jsem se přesvědčil, že pan Čebarov je darebák. Ale právě proto, že pan Burdovský je takový prostý, bezbranný člověk a snadno podlehne podvodníkům, chtěl bych mu pomoci - abych čelil vlivu pana Čebarova. Chtěl bych mu nabídnout deset tisíc na dokončení studií.

KELLER

Dovolte - myslíte si, že pouhých deset tisíc -

BURDOVSKÝ

/téměř současně/

Vy nemáte právo - já nejsem žádný prostáček - já - to je -

HYPOLIT

Poslouchejte, pane Myškine, my nejsme žádní hlupáci !

MYŠKIN

Dovolte, dovolte, pánové, vy jste mě asi dobře nepochopili ... Ale jednak mé poměry jsou ve vašem článku vyličené neobyčejně nepřesně - žádné milióny jsem nezdědil - a kromě toho na mě bylo vydáno daleko méně než deset tisíc, takže bych si nedovolil nabídnout panu Burdovskému víc. Splácím dluh, neposílám milodar. Navíc se ukázalo, že pan Burdovský není vůbec Pavliščevovým synem, jak zjistil na základě přesných dokumentů Gavriila Ardalionovič přímo na místě, a tohle je sprostý podvod !

- KELLER Jaký podvod ? : - Já zásadně protestuji ...
- BURDOVSKÝ Ano, my protestujeme, protestujeme, protestujeme :
- HYPOLIT Jak to, že není Pavliščevův syn ? : To není možné !
- GAŇA Ano, vaše matka, pane Burdovský, neměla nejmenší poněti, že i k vám se donesly klepy, které se vynořily v souvislosti s mimořádnou přízní, jakou prokazoval vám a vaší matce pan Pavliščev po smrti vašeho otce. - Podezření, které vaši matku dodneška pobuřuje, se vylučuje i dvouletou nepřítomností pana Pavliščeva v místě pobytu vaší matky v příslušné době. Kdyby si pánové chtěli prohlédnout shromážděné doklady ...
- /podává Kellerovi tlusté desky se spisy/
- KELLER Ach, Antipe ; Však jsem ti tuhle říkal, že možná opravdu nejsi Pavliščevův syn.
- MYŠKIN Vaši matku, pane Burdovský, jsem zastihl ve značných bolestech a v nejkrajnější bídě. Se slzami vděčnosti mi sdělila, že jediné díky vaší pomoci se udržuje naživu. Hodně od vás očekává a pevně věří ve vaše budoucí úspěchy. A já doufám, že pomoc knížete Lva Nikolajeviče bude v tomto směru -
- BURDOVSKÝ Já prohlašuji, že odmítám nějaké peníze - proč, když - já odcházím pryč !
- /chce zmizet, ale Keller ho chytne za ruku/
- Ne, já - tady -
- /vyndává z kapsy peníze/
- Tady jsou -
- /knížeti/
- Vy jste si neměl dovolit -

- HYPOLIT To je těch dvěstě padesát rublů, které se mu pan Myškin odvážil poslat po advokátovi !
- ADÉLA Ale v článku stálo jenom padesát ...
- MYŠKIN /Burdovskému/
Odpusťte mi, prosím, ale měl jsem to udělat jinak. Takhle nabízet peníze je skutečně urážlivé a já se omlouvám i za to, co jsem řekl - že jste mohl připustit takové pomluvy o své matce, zatímco vy ji tak milujete - takže teď si ode mě těch deset tisíc asi nevezmete, protože mnou právem pohrdáte ...
- LIZAVETA P. Proboha, to jsem v blázinci nebo kde !
- GAŇA /jemuž se nakonec octlý v rukou peníze, které si od Burdovského nevzal Myškin/
Ale vy jste říkal dvěstě padesát, a tady je, kníže, jen sto rublů, prosím ...
- MYŠKIN Proboha, to ne - já přece - -
- HYPOLIT Nechte si laskavě svou velkomyslnost pro sebe, pane Myškine ! My prohlašujeme otevřeně, že zbylo pouze sto rublů ! Bylo snad potřeba zaplatit advokátovi, a Burdovský nemá milió-ny ! Domnívali jsme se, že vyhraje v lote-rii ...
- KELLER A když tu byly ty peníze, tak snad - kdo by toho, prosím vás, nevyužil. Ne ?
- RADOMSKÝ Jak to, kdo ?!
- LIZAVETA P. Já se zblázním !
- RADOMSKÝ To mi připomíná výrok toho advokáta, co hájil svého klienta - který zabil šest lidí ! Při nějaké loupeži. Tak ten advokát uváděl jako polehčující okolnost klientovu strašnou bídu;

kdo by prý v jeho situaci nesáhnul k podobnému řešení ! Zábavné, co říkáte ?

LIZAVETA P. Jdeme ! - A já si chtěla poslechnout mládež !
- Co - je vás hodně takových jako vy ? "My neprosíme, ale požadujeme !" Šílenci domýšlíví ! V Boha nevěří, v Krista nevěří - jdou za pravdou, opírají se o právo !? Vždyť se sežerete navzájem ! To vám prorokuju. A po tom všem tenhleten je bude ještě prosit za odpuštění a nabízet jim paníze ! Tak půjdeš ? Půjdeš za nimi po tom všem ?

MYŠKIN Půjdu.

LIZAVETA P. Tak mi nechoď na oči ! - A k tomuhle nezna-
bohovi půjdeš také ?

MYŠKIN Půjdu.

LIZAVETA P. /Hypolitovi/
No, co se na mě šklebiš ?!

GENERÁL
ALEXANDRA
ADELA
RADOMSKÝ Lizaveto Prokofjevno ! Maman ! Prosím vás ...
Ne ! Proboha, zadržte ji !

/Jako by se už mělo stát něco nenapravitelného - ale vtom se ozve Aglaja/

AGLAJA Maman, to je hanba !

HYPOLIT Nebojte se, Aglajo Ivanovno, vaše maman
jistě sama uzná, že se to nehodí vrhat se
na umírajícího - kromě toho bych objasnil,
proč jsem se smál - když dovolíte -
/strašně se rozkašle/

LIZAVETA P. Vždyť umírá, ale řečnit musí pořád. Ty si
musíš lehnout !

HYPOLIT

/s velikou námahou/

Já si lehnu - hned ... Do čtrnácti dnů umřu - řek mi to doktor - už včera jsem si chtěl takhle lehnout a nevstat do smrti, ale odložil jsem to na pozítří - abych mohl s nimi dneska sem -

LIZAVETA P.

Už nic neříkej, máš horečku ... sotva popadáš dech ...

HYPOLIT

Vy jste excentrická žena, Lizaveto Prokofjevno - slyšel jsem, že jste originální - teď jsem to zjistil na vlastní oči - víte, že jsem vás měl dokonce trochu rád ?

LIZAVETA P.

Bože můj - a já ho div nepraštila !

HYPOLIT

Zadržela vás Aglaja Ivanovna - že jsem to uhod ? Je to přece vaše dcera, Aglaja Ivanovna ? Je tak krásná, poznal jsem, že je to ona.

/s křivým úsměvem/

Tak mi dejte možnost podívat se naposled v životě na takovou krásu - i kníže je tady - a tamten pán - Radomský, že ? I váš manžel a celá společnost ... Tak proč mi odmítáte splnit moje poslední přání ? Lizaveto Prokofjevno, sedněte si sem, proti mně -

/ukáže na Radomského/

Vidíte, ten mi nevěří. To kníže uvěří hned.

/když Lebeděv přisune židli/

Tomuhle taky věří. Prý jste opravoval Kelle-
rovi ten článek, Lebeděve ?

LIZAVETA P.

Cože ?

/Myškinovi/

No, co mlčíš ?

MYŠKIN

/dívá se na Lebeděva/

Asi je to tak.

LIZAVETA P.

/Lebeděvovi/

Je to pravda ?

LEBEDĚV

Skutečná pravda, prosím, ale kníže mi to odpustí. Kromě toho bych si dovolil upozornit, že jsem opravoval jenom první část, druhá - je ze stylistického hlediska napsána naprosto ngramotně, takže bych nerad, kdyby jí někdo spojoval -

HYPOLIT

/skočí mu do řeči/

To už je pro vašeho manžela, Lizaveto Prokofjevno, asi moc - podívejte ! Ale tady zůstal, aby se podíval -

/rozesměje se, ale jeho smích se opět mění v kašel/

GENERÁL

Dovolte i mně, vážený pane, poznamenat, že jako mladému člověku vám sotva příslší hodnotit chování mé ženy. A jestliže jsem zůstal - podobně jako se někdy zastavují lidé na ulici, protože spatří něco, na co je možno pohlížet jako - jako - jako -

RADOMSKÝ

Jako na nějakou zvláštnost.

GENERÁL

Naprosto správně. A jestliže Lizaveta Prokofjevna teď tady s vámi zůstala, protože jste nemocný - jestli tedy vůbec opravdu umíráte - takže když tady ze soucitu zůstala, žádná špína nemůže v nijakém případě utkvět na jejím jménu. Lizaveto Prokofjevno, jestli máte v úmyslu odejít -

AGLAJA

Tak mamán ... Pojdte !

HYPOLIT

Děkuji vám za poskytnutou lekci, generále. Tedy sbohem. Mám tu čest pozvat vás na svůj pohřeb - a vás všechny ! Chtěl jsem se stát někým ! Tolik jsem chtěl ! Chtěl jsem žít

pro štěstí všech lidí ! Chtěl jsem objevit
a hlásat pravdu. A co z toho zbylo. Nic.
Příroda se mi vysmívá. Nezanechám ani stopu,
ani jedno dokončené dílo. Zapomeňte na mě.
Nesmějte se hlupákovi. Kdybych neměl sou-
chotiny, zabil bych se sám !

/pláče/

LIZAVETA Co teď s ním ? Můžeš ho tady nechat, kníže ?

MYŠKIN Samozřejmě, už jsem na to myslel ...

HYPOLIT /zvedne se - zuřivě/

Samozřejmě ! Už na to myslel ! Já vás nená-
vidím, všechny, všechny ! Ale vás, vy dobrá-
ká dušičko, vy idiote, vy milionářský dobro-
dinče, vás nenávidím nejvíc. Vy ! Vy jste
vinen tím, že jsem selhal ! Zabil bych vás,
kdybych zůstal naživu ! Proklínám vás všech-
ny jednou provždycky !

/odejde s Burdovským a Kellerem, kteří
už dost dlouho postávali u dveří
a teď ho podepřou/

LIZAVETA P. Tak vám děkuju, kníže, můžete se radovat,
že se vám podařilo zaplést i nás do těch
vašich oslovin !

GENERÁL Věřte, kníže, ani já bych byl nečekal -

ADÉLA Maman - otče - přece ... Nashledanou, kníže.

AGLAJA Jestli se okamžitě nerozejdete se všemi těmi
hnusnými lidmi, tak budu celý život - celý
život nenávidět jenom vás !

ALEXANDRA Sbohem, kníže. Vám není dobře ... ?

ROGOŽIN /náhle vstoupí/
Promiňte, prosím ...

ROGOŽIN

/rozhlíží se, a když spatří Radomského, pokročí k němu/

Vy jsta Radomský ? Jevgenij Pavlovič ?

Já jsem Rogožin. Mám vám vyřídit od Nastasji Filippovny, že kvůli těm Kupferovým směnkám nemusíte mít žádné obavy, já jsem je na její pokyn koupil. A s panem B. to dáme nějak do pořádku. Tak to je všechno, prosím váženou společnost za prominutí, že jsem - Sbohem.

/odejde/

/Všichni se zkoprnělí dívají jeden na druhého/

LEBEDEV

Račte odpustit, prosím, ale skutečně jsem nemohl zabránit, aby pan Rogožin -

ALEXANDRA

Tohle je ten Rogožin ?

LIZAVETA P.

Kníže, vy snad víte, co to má znamenat ?

MYŠKIN

Ne, já vůbec nic nechápu ...

LIZAVETA P.

Ne ?

MYŠKIN

Ne ...

RADOMSKÝ

/Na kterého se všichni upřeně dívají/
Já taky ne ... S těmi směnkami nemám vůbec nic společného, čestné slovo ! Kníže, co je vám ?

MYŠKIN

Nic. Nic. Ujišťuji vás - že nic ...

4

Terasa Jpančinovy dači. MYŠKIN zde vyčkává nějakou chvíli sám, pak vejde GENERÁL - zdá se velice ustaraný.

GENERÁL

Promiň, kníže, jsem rád, že jsi přišel. Jaké směnky, proboha ? To přece není možné ! Při majetku Radomského si půjčovat na směnky u nějakého lichváře a dokonce se o ně strachovat ... ? A pak ty styky s Nastasjou Filippovnou - byl jsem u ní v poslední době občas hostem v souvislosti s chystaným sňatkem přítele Tookého s Alexandrou - nic víc. Ale v žádném případě jsem u ní Jevgenije Pavloviče nikdy neviděl - Jen z jistých náznaků se dalo soudit, že ji snad svého času taky navštěvoval ... Neslyšel jsi o tom nic, kníže ?

MYŠKIN

Ne, nic o tom nevím, a s tou včerejší návštěvou Rogožina nemám vůbec nic společného !

GENERÁL

Dělá mi to všechno starosti. Sama ta okolnost, že Nastasja Filippovna pokládala za správné pověřit tím zvláštním posláním toho Rogožina, jaksi v předvečer zasnoubení s Gaňou - Mimochodem, říká se, že Rogožin jí prý nabídl sto tisíc, když s ním odjede - ale to je jistě jen nejapný klep. Přiznám se, že jsem Radomského pokládal za takového muže, jehož vlastnosti by ho opravňovaly získat některou z mých dcer, a jeho zřejmý zájem o Aglaju jsem vzhledem k tomu - -

/obrátil se na Gaňu, který v tu chvíli vešel/

- GAŇA Promiňte, Ivane Fjodoroviči, ale kdybyste měl chvíli čas podívat se na tu smlouvu ... Jejich právní zástupce čeká ve vaší pracovně.
- GENERÁL Výborně, ano - co jsem to chtěl - ale ty se jistě zdržíš, kníže, takže se neloučím ...
/podívá se poněkud roztržitě na Myškina, ještě zaváhá - a odejde/
- GAŇA /rychle/
Promiňte, kníže - dámy se na mě z jakýchsi nepochopitelných důvodů dívají v posledních dnech skrz prsty -- kdybyste mohl Aglaje Ivanovně nenápadně předat tenhle lístek, prosím vás ... Nejde o nic tak moc důležitý - tého, ale - -
- MYŠKIN Víte - dámy se na mě od včerejšího večera patrně taky zlobí ...
- GAŇA Kníže - pochopte, je to hrozně naléhavé ...
- MYŠKIN Tak dobře.
- GAŇA Není to zalepené, ale -
- MYŠKIN Já to nebudu číst.
- GAŇA /zpozoruje, že se ve dveřích objevila Adéla s Varvarou Pticynovou ; ukloní se ; rychle/
Tak to je vše, kníže, děkuji vám.
- ADÉLA To je dobře, že jste se odhodlal, kníže ... Já sem Aglaju hned pošlu.
/odejde/
- MYŠKIN Ale já jsem přece - vy jste - Adélo Iva - novno !

- VARVARA Zřejmě se vás budou, kníže, vyptávat na včerejšek ... ?
- GAŇA Můžu se zaručit, že Nastasja Filippovna Radomského nezná.
- VARVARA /nenávisťně/
Prosím tě, co ty víš o té ... Radomský hned ráno odjel do Petrohradu a poprosil mého muže, aby mu pomohl urovnat nějaké záležitosti. Řekla bych to Lizavetě Prokofjevě, ale ode mě by to asi -
- GAŇA Opovaž se říct o tom slovo ! - Promiňte, kníže, musím jít. Spoléhám na vás.
/ve dveřích se setká s Adélou a Aglajou, kterým se ukloní, a odejde/
- ADÉLA Tady ji máte, kníže ...
/všichni mlčí/
Nepůjdeme, Varvaro Ardalionovno ?
/Varvara zřejmě nerada odejde s Adélou/
- MYŠKIN Odpusťte, Aglajo -
/vytáhne dopis od Gani/
- Gaňa mě požádal, abych vám to předal ...
- AGLAJA /stroze/
Proto jste chtěl se mnou mluvit ?
- MYŠKIN Já -
/zmlkne, když vidí Aglaju číst/
- AGLAJA /vraoí mu dopis/
Přečtěte si to ! - No, čtěte, já chci, abyste si to přečetl. - Ten člověk chce, abych mu já přikázala přerušit námluvy s tou ženou ! Jakou má špinavou duši ! Nedokáže vzdát se jistého pro nejisté. Za těch sto tisíc, které má ta žena od Tockého dostat

jako výkupné - za ty peníze chce mít jako náhradu nadějí na mě ! -

/když jí chce Myškin dopis vrátit/
Vraťte mu to, buďte tak laskav.

MYŠKIN Co mu mám odpovědět ?

AGLAJA Řekněte mu, že já na žádné smlouvání nepřistoupím.

/vejde Adéla a Varvara/
Děkuju, kníže.
/odejde/

ADÉLA Myslela jsem, když vás uvidí -
/podívá se na Varvaru/

VARVARA Promiňte ...
/odejde/

MYŠKIN Vy jste si ze mě chtěla stropit smích,
Adélo Ivanovno ?

ADÉLA Já ? Myslela jsem, že ji to přejde, když
vás -

MYŠKIN Odpusťte mi to - odpusťte, prosím, že mě
to napadlo ... Na jednu stranu jsem hloupě
důvěřivý - a teď začínám být ještě hloupě
podezíravý. Hrozně se za to stydím - že jsem
tak vztahovačný.

ADÉLA Ale, kníže ...
/když spatří Gaňu/
Vy máte asi nějaké jednání. Tak - všechno
se urovná, uvidíte.
/odejde/

GAŇA Dal jste jí ten dopis ? A odpověď ? -
/Myškin mu vrátí dopis/
Cože ? Vy jste jí to nedal ?

MYŠKIN

Promiňte, dal, ale ona mně to vrátila.

GAŇA

Takže to nečetla ?

MYŠKIN

Ne, četla - a pak to dala přečíst mně.

GAŇA

Lžete ! Sám jste si to přečet !

MYŠKIN

Říkám pravdu.

GAŇA

Tak dobře - ale přece něco řekla !

MYŠKIN

Řekla, že na žádné smlouvání nepřistoupí.

GAŇA

Aha, ona na smlouvání nepřistoupí - tak já ano ! Však já ji zkrotím ! A uvidíme ! Ale co vám tak důvěřuje ? Proč vám to dala přečíst ? Jak to bylo ? Tak mluvte, vy idiote !

MYŠKIN

Musím vás upozornit, Gavriilo Ardalionoviči, že jsem v minulosti skutečně nebyl zdrav a byl jsem opravdu málem jako idiot, ale teď už jsem se dávno uzdravil a proto je mi poněkud nepříjemné, když mě někdo nazývá idiotem - i když vás je možné omluvit, jestli se vezmou v úvahu vaše neúspěchy ...

GAŇA

Prosím vás, odpusťte mi to, kníže, proboha mi odpusťte ! Vidíte, v jaké jsem situaci ...

MYŠKIN

Ale já přece nechci, abyste se mi tak moc omlouval ! Bylo vám to nepříjemné, tak jste si ulevil tou nadávkou. Ale teď mě omluvte.

/odejde/

5

Večer v parku. Je slyšet místní orchestr.

GENERÁL Nastasja Filippovna Tockému slíbila, že dnes večer ti oznámí své definitivní rozhodnutí.

GAŇA /vzbouří se/
Promiňte, Ivane Fjodoroviči, ale Nastasja Filippovna mi přece poskytla plnou svobodu rozhodování do té doby, než se rozhodne sama - - a ostatně i pak mám přece právo - -

GENERÁL Jak to, právo? Tedy pochopitelně máš právo, ale vzhledem k tomu, jak jsi byl do ní zamilovaný - to bylo jasné každému! Kromě toho ses jasně vyslovil - a na základě toho jsme pak s Tockým - - Takže, co máš teď v úmyslu?

GAŇA Já se nijak neodříkám.

GENERÁL Bodejť by ses odříkal! Tady už nejde, chlapy, o to, že se snad neodříkáš, ale o radost, s jakou uvítáš její slova!

GAŇA U nás doma ji nemůžou vystát. Podle Varvary je to zneuctění rodiny.

GENERÁL Ā, kníže! Na procházce? - Zneuctění? Jaképak zneuctění! Kdo může Nastasje Filippovně něco vytknout? Jen ten Rogožin mi působí starost! Co myslíš, kníže, oženil by se ten Rogožin s Nastasjou Filippovnou?

MYŠKIN Třeba hned zítra. Oženil by se - a za týden by ji třeba i zavraždil.

GENERÁL /neposlouchá/

- GENERALÁL No, jen aby se z toho nevyklubalo něco ne -
pěkného. Promiňte, kníže - pospíchám.
 /odejde/
- GAŇA O Nastasju Filippovnu jsem hrozně stál, a své-
ho času nevímco bych za to dal, kdyby ...
Proč se vám svěřuju, kníže - ale teď, když
se rozhodli mně ji koupit, začal jsem ji ne-
návidět jako svou noční můru ! Stačilo jediné
Aglajino slovo ! Vidíte, stačilo, jž jsem
vyslovil její jméno, a začervenal jste se !
- LIZAVETA P. /přichází s doerami a Radomským/
Jsem ráda, že tě vidím, kníže. Musím si
s tebou promluvit. Tak jděte napřed ! -
Nemysli si, že tě chci požádat za odpuštění.
Co se týká Burdovského, o tom už ani slovo.
To je podmínka. Dovol mi otázku : když jsi
byl před dvěma měsíci v Moskvě - poslal jsi
Aglaje dopis. Cos jí psal ?
- MYŠKIN Já - já ...
- LIZAVETA P. Nevymlouvej se ! Cos jí psal ?
- MYŠKIN Nevím, odkud se ve mně vzalo neodolatelné
přání připomenout se právě Aglaje Ivanovně.
Neměl jsem, co bych jí psal o sobě. Ani
jsem nechtěl . Hrozně jsem si přál, aby byla
šťastná. Jen to jsem jí chtěl napsat. Aby
byla šťastná.
- LIZAVETA P. A co měl tenhleten nesmysl znamenat - podle
tebe ?
- MYŠKIN Sám nevím. Měl jsem najednou pocit plného
života a zvláštních nadějí.
- LIZAVETA P. Jakých nadějí ? Jsi do ní zamilovaný - nebo
co ?

- MYŠKIN Myslím, že ne.
- LIZAVETA P. Jak to - myslím ? Říká se, že o tamté jsi prohlásil, že by sis ji vzal. Tak, jsi zamilovaný do ní ... ? Přijel jsi sem kvůli ní ? Chceš se s ní oženit ?
- MYŠKIN Nepřijel jsem kvůli tomu, abych se s ní oženil.
- LIZAVETA P. Přísahěj !
- MYŠKIN Přísahám !
- LIZAVETA P. Dobře, věřím ti. Můžeš mě políbit. Ale předčasně nejásej ! Aglaja tě nemiluje a nebude tvoje, pokud budu naživu. Rozuměl jsi ?
- MYŠKIN Rozuměl.
- LIZAVETA P. A to víš, že Varvara se snaží svými pletichami upravit svému bratříčkovi Gaňovi cestu do manželství s Aglajou ?
- MYŠKIN Ne.
- LIZAVETA P. Ty jsi mu prý svěřil své finanční záležitosti. Všichni tě mají za hlupáka a podvádějí, kde můžou. Určitě jsi už dal příkaz, aby vyplatili deset tisíc tomu podvodníkovi.
- MYŠKIN Ne - a Burdovský není žádný podvodník ! Poslal mi dopis. Děkuje mi, že jsem pomohl jeho matce a odmítá jakýkoli příspěvek. A s tam - těmi se prý rozešel. - Nemáte radost ?
- LIZAVETA P. To je všechno z uraženosti.
- MYŠKIN Ale neříkejte, že z toho nemáte radost. Proč se stydíte za své city. Bože, vy jste takové dítě, Lizaveto Prokofjevno ...

LIZAVETA P. Co si myslíš ? Chceš fačku, nebo -- Od téhle chvíle se už u nás neukazuj ! Co budu živa, už tě nepozvu. A tvoje jméno zapomenu. Už jsem je zapoměla.

MYŠKIN Já už mám i bez vás zakázáno se u vás objevit.

LIZAVETA P. Co ? Kdo ti to zakázal ?

MYŠKIN Aglaja Ivanovna. Po obědě mi poslala vzkaz.

LIZAVETA P. Ukaž !

/když jí Myškin podá kus papíru, ona jej přeletí očima/

A ty to bereš doslova ! To jsi opravdu takový prostáček ? Jako bys ani nebyl mužský !

/když spatří ustaraného generála, doprovázeného Lebeděvem a Kellerem/

Co je ? Co se děje ?

LEBEDĚV Já --

/podívá se na generála/

GENERÁL No, mluvte !

LEBEDĚV Myslím, že by bylo docela vhodné, abyste to, prosím, taky věděli ... Dověděl jsem se totiž tady od pana Kellera, že Nastasja Filippovna prý naléhavě shání Jevgenije Pavloviče Radomského kvůli nějaké důležité zprávě. Třeba by vám to nebylo vhod, se tady s ní setkat. Kvůli skandálu, prosím.

NASTASJA F. /už ale vchází, doprovázena jakýmsi důstojníkem a Ivanem Petrovičem Pticynem, kteří jako by ji chtěli zadržet ; ve velikém napětí/

Vidíte, pánové : Tady je ! Už dvě hodiny tě, Jevgeniji Pavloviči, dávám hledat po všech čertech -- Co ? Copak ty to nevíš ? Totiž, ráno se tvůj drahý strýček zastřelil !

Teď už to ví půl Petrohradu ! Kvůli těm penězům ze státní pokladny. A já jsem počítala, že ti ještě nechá nějaké dědictví ! To víš, já musím počítat ... I tady můj vřele milující Gaňa je prý ochoten si mě vzít jen s těmi pětasedmdesáti tisíci ! Počkejte, generále, vám přece taky musím něco říct !

MYŠKIN

Nastasjo Filippovno, proboha, vzpamatujte se ! Neponižujte se tady !

NASTASJA F.

Ale, kníže, vy jste tu taky ? Co, ještě mě chcete ochraňovat ?

MYŠKIN

Proboha, proč o tom pořád mluvíte ? Vy jste se ničím neprovinila ! Jenom si to kladate za vinu z pýchy ! Z bolavé pýchy ! Vy jste celá bolavá, Nastasjo Filippovno ! O vás je potřeba pečovat ! Prosím vás, pojďte se mnou !

NASTASJA F.

Tak tě to ještě nepřešlo ? Ach bože, jak jsem o tom snila - ještě, když si mě Tocký držel na vesnici. Představovala jsem si, že pro mě přijede někdo přesně takový jako ty : hodný, čestný, dobrý a zrovna tak hloupě naivní. To mi ještě nebylo šestnáct. A pak se najednou objeví on, Tocký - zneuctí, urazí, rozpálí, zkazí a ujede ...

MYŠKIN

Proboha, Nastasjo Filippovno ! Jste nemocná !

NASTASJA F.

Taky jsem ho mohla donutit k svatbě. Dokonce kdysí sám prosil. Ale i kdyby to myslel vážně, nechtěla bych ani za nic. Tak si teď vezme Alexandru Ivanovnu. Jenomže se mě musí nejdřív zbavit.

MYŠKIN

Prosím vás, Nastasjo Filippovno, pojďte ...

NASTASJA F.

Já vím, kníže - a ty o mě budeš pečovat z čisté křesťanské lásky.

/objevil se Rogožin/

To Rogožin ne ! Jeho láska rozhodně čistá není - víš ? Tak co ? Máš těch sto tisíc ? Nařídila jsem mu, aby složil sto tisíc - v hotovosti. Jestli ano, můžeš si mě odvést ! Ukaž jim je !

ROGOŽIN

/otočí se dozadu, kde stojí jakýsi muž s objemným balíkem/

Ano, Nastasjo Filippovno !

NASTASJA F.

/se rozchechtá/

On to táhne s sebou ! - Takže z obchodu pana Tockého - a vašeho, generále - s panem Gavrilou Ivolginem nebude nic. Omlouvám se vaší nejstarší dceři. Ale lepšíh sto než sedm - desát pět. Lituju, že přijdeš o peníze, Gaňo ... Ale víš co ? Ty jsi přece pro peníze schopen všeho. Tak jestli si tady klekneš a budeš se plazit v prachu k tomu balíku, jsou tvoje ! Celých sto tisíc.

LEBEDĚV

/Gaňovi/

Tak dělej : Slyšíš ? - Nastasjo Filippovno, nejdražší - tak dovolte mně ! Ty mrcho !

GAŇA

Ty mrcho !

/Nastasja Filippovna švihne Gaňu přes tvář. Gaňa se na ni chce vrhnout, ale Myškin už skočil před ní/

NASTASJA F.

Sbohem, Gaňečko ! Rogožine, marš ! Jdeme ! Měj se hezky, kníže ! Poprvé v životě jsem viděla člověka.

/rychle odejde, Rogožin, následovaný mužem s balíkem peněz, za ní/

MYŠKIN Gavrilo Ardalionoviči, to jste neměl.
Nechápete, že je šílená ?

GAŇA To mi zaplatíte i
 /obrátl se k odchodu a spatřil Aglaju/

MYŠKIN Ujišťuji vás ... ona je šílená ... Aglajo
Ivanovno, vy jste tady ?

6.

U Rogožina v Petěrburku.

MYŠKIN Když jsem vystoupil z vlaku, uviděl jsem
pár zrovna takových očí, jakými ses teď ty
zezadu na mě podíval ... Řekni mi rovnou,
věděl jsi, že dneska přijedu ?

ROGOŽIN Proč se ptáš ?

MYŠKIN Já se teď, příteli, cítím skoro stejně jako
před pěti lety - když jsem ještě mival
záchvaty.

ROGOŽIN Co - třeba se ti to mohlo zdát ...

MYŠKIN Víš, před záchvatem - těsně před ním, zmizí
veškeré pochybnosti a neklid - a člověk
zakouší takové štěstí, že něco takového je
v normálním stavu naprosto nemyslitelné.
Celého mě pronikne pocit úplné harmonie -
harmonie v sobě i ve vesmíru - a ten pocit
je tak silný a sladký, že za několik vteřin
takového blaha by byl člověk schopen dát
deset let života ... A co, deset let, celý
život ! Mohamed v koránu tvrdí, že navštívil

ráj. A byl opravdu v ráji - v záchvatu padoucnice. Byl to epileptik jako já. - Parfene, chtěl bych, abys věděl, že nejsem tvůj nepřítel - a nechci ti překážet. Chtěl jsem Nastasju Filippovnu přemluvit, aby odjela za hranice - kvůli léčení. Není v pořádku, především duševně. Potřebuje velkou péči. Nechtěl jsem s ní odjet, věř mi. Jenom jsem chtěl všechno zařídit. Ale když to dopadlo takhle a ona odešla s tebou, neboj se, už se jí neukážu. Jsem přesvědčený, že s tebou se zahubí. A ty s ní taky. Kdybyste se rozešli, byl bych moc rád. Ale narušovat váš vztah nikdy nebudu. Říkám ti to, protože - když jsem ráno ucítil na sobě ten pohled ... Zdálo se mi, už když jsem se včera večer procházel v parku - zkrátka, prosím tě, uklidni se a nepodezírej mě. Já ji nemiluji láskou, ale lítostí. Přijel jsem tě uklidnit, protože tebe mám taky rád. Moc rád.

ROGOŽIN

Ty ji miluješ lítostí, a mně se každou noc zdá, že mě s někým podvádí. Jako tuhle - odešla s nějakými důstojníky ... a přede všemi se mi vysmála. Prý ať si tu sedí, jestli chce, já tu kvůli němu nebudu uvázaná! Jeli do divadla. Když se chce vdát do naší rodiny ... Víš co jsi, řekl jsem? Kurva! A pak -

/zasměje se/

pak jsem jí na kolenu prosil za odpuštění: Co bych teď byl bez tebe?! Ještě se mi smála a stejně si odpoledne vyjela ven. Pak mi řekla, že se mě neodřiká úplně - jen prý chce ještě vyčkat. Ohceš-li, čekej taky!

MYŠKIN

Parfene, já ti říkám -

- ROGOŽIN Co ? Že ji podřežu ?
- MYŠKIN Za tuhle svou dnešní lásku ji budeš strašlivě nenávidět. Ona to určitě tuší. Tak nechápu, proč s tebou zůstává. Protože ji tak vášnivě miluješ ?
- ROGOŽIN Možná že proto, že právě mnou nejvíc pohrdá. Copak ty nechápeš ?
- /když Myškin zakroutí hlavou/
Říká se o tobě, že jsi t o ... Miluje jiného ! Jako já teď miluju ji, tak ona miluje jiného ! Už chápeš ? A víš, kdo to je ? Ty ! Copak jsi to nevěděl ?
- MYŠKIN Já ?!
- ROGOŽIN Jenom si myslí, že vdát se za tebe nemůže, protože tě zneuctí a zkazí ti život. Tebe zahubit se bojí, ale vzít si mě - proč ne ? Tak si mě cení ! Ona to totiž sama chce.
- MYŠKIN Co ?
- ROGOŽIN Abych ji podřezal !
- MYŠKIN To je všechno jenom žárlivost, Parfene ! To je nemoc ! Všecko jsi strašlivě zveličil.
- /když mu Rogožin vytrhne nůž, který ležel vedle knihy, než ho vzal Myškin mechanicky do ruky/
Co je ?
- /když Rogožin založí nůž do knihy a knihu vztekle odhodí/
Rozřezáváš si s ním listy ?
- ROGOŽIN Ano, listy.
- MYŠKIN Ale to je přece zahradnický nůž ...

- ROGOŽIN A copak se zahradnickým nožem nedají rozřezávat listy ?
- MYŠKIN Co je to s námi ? Odpusť, bratře !
- ROGOŽIN Poslouchej, Lve Nikolajeviči ...
 /když se Myškin otočí/
 Dej mi ten svůj křížek. Já ho budu nosit,
 a ty nos můj.
- MYŠKIN Rád, Parfene. Pobratříme se.
 /vymění si křížky/
 Počkej - a nech mě, ať tě na rozloučenou
 obejmu, ty zvláštní člověče.
- ROGOŽIN Neboj se. I když jsem ti vzal tvůj kříž,
 pro hodinky tě nezabiju.
 /ale najednou ho obejmě/
 Tak si ji vezmi, jestli to tak bylo souzeno.
 Je tvoje ! Já ustupuju.
 /rychle odejde/

7

Večer v parku. Lizaveta Prokofjevna s dcerami Alexandrou, Adélou i Aglajou se dívají na Myškina, který se opozdil o deset, patnáct kroků za nimi, a v tuto chvíli zůstal stát a pohlíží kamsi dozadu.

ADÉLA Kníže ! ... Co je s vámi !

MYŠKIN Promiňte, já ...
 /ale ještě se ohlédne/

LIZAVETA P. /k dcerám/
 Co to s ním je ?

- MYŠKIN Ne, toho si nevšímejte, Lizaveto Prokofjevno. Já vím, jsem nemožný ve styku s lidmi - a někdy mě napadají takové věci ... Já jsem strašně vztahovačný - -
- LIZAVETA P. O čem to mluví ?
- MYŠKIN Já vím, že se neumím chovat.
- AGLAJA Prosím vás - co se tak ponižujete ?! Proč děláte, jako byste byl něco míň než ostatní ? Já neznám nikoho, kdo by stál za pouhý váš malíček ! Vy jste nejčestnější, nejušlechti-
lepší, nejlepší, nejhodnější, nejohyřtější
ze všech !
- LIZAVETA P. /k Adéle a Alexandře/
Proboha, co to - copak -
- ALEXANDRA /současně s ní/
no, úplný - Ubohý rytíř ! Ubohý rytíř !
- AGLAJA Mě !
/Lizavetě P./
Proč jí dovolujete mě urážet ? Proč mě všechno mučíte ? Už tři dni mě, kníže, otravují kvůli vám ! Ale já si vás nevezmu za nic na světě ! Nikdy ! To si pamatujte ! Copak je možné se vdát za někoho, kdo je tak směš-
ný jako vy ? Tak proč mě s tím dráždí ?
Vy to musíte vědět ! Jste s nimi smluvený !
- ADÉLA Nikdo ji nedráždil!
- ALEXANDRA Nikdo se o ničem takovém ani nezmínil !
- LIZAVETA P. Kdo ji dráždil ? Kdo jí co říkal ? Blouzní
nebo co ?
- AGLAJA Každý o tom mluví ! Já si ho nikdy nevezmu !

- MYŠKIN Já jsem vás, Aglajo Ivanovno, nežádal.
- LIZAVETA Co ? Cože ?
- MYŠKIN Já jsem jen chtěl říct - že mě vůbec ani
nenapadlo požádat o její ruku - dokonce že
bych někdy snad - já opravdu za nic nemůžu,
Aglajo Ivanovno, to mě nějaký zlý člověk
musel u vás pomluvit ...
- /Aglaja se najednou dá do smíchu,
připojí se Adéla, potom i Myškin a
Alexandra/
- LIZAVETA P. Blázni ! Člověka vyděsí a - Pojdte !
 /odchází, dcery za ní/
 /Myškin jde nejdřív za nimi, ale pak
se otočí /
- AGLAJA /objeví se/
Kníže ! Počkejte ... Kdyby vás někdo vy -
zval na souboj, co byste udělal ?
- MYŠKIN Dostal bych strach.
- AGLAJA Vážně ? To znamená, že jste zbabělec ?
- MYŠKIN Kdo se bojí a neutíká, ještě není zbabělec.
- AGLAJA A vy neutečete ?
- MYŠKIN Možná, že neuteču.
- AGLAJA Já jsem žena, ale neutekla bych ani za nic !
Umíte střílet ?
- MYŠKIN Ne.
- AGLAJA Tak si kupte pistoli - Co se smějete ?
Já chci, abyste každý den střílel a naučil
se trefovat cíl. Slibujete ? - Co se na mě
tak díváte ? Chtěl jste jít za Nastasjou
Filippovnou ?

MYŠKIN

Ona je tady ?

AGLAJA

To snad byste měl vědět !

GENERÁL

/se náhle objeví/

Á, tady jste ! Aglajo, matka na tebe čeká.
Já řeknu knížeti jenom pár slov ...

AGLAJA

/podá Myškinovi ruku/

Nashledanou, kníže.

/odejde/

GENERÁL

Máme tě všichni velice rádi a velice si tě
vážíme - ale jistě mi dáš za pravdu, že je
to všecko zvláštní náhoda ! Totiž, Aglaja
tuhle prohlásila, že ta šílená osoba Nastasja
Filippovna si prý vzala do hlavy, že překazí
její sňatek s Jevgenijem Pavlovičem, protože
ohce, aby si Aglaja vzala tebe ! Je to své-
volné a fantastické stvoření - ale ještě je
dítě. A tak dětsky si z tebe dělá blázny,
a z nás všech. Z dlouhé chvíle. To ovšem nic
nemění na našich citech k tobě. Tak sbohem,
já už musím - - není ti dobře ? V životě
jsem nebyl v takové bryndě !

/odejde/

/Proti Myškinovi se objeví Keller/

KELLER

No ano, jste to vy ! Hledám vás, kníže. Chtěl
jsem vás ujistit, že v každém případě stojím
při vás a jsem ochoten třeba položit život !
Chtěl jsem vám vyprávět celý svůj život,
abyste jako dobrodušný člověk pochopil, jak
hluboko jsem až klesl.

/hrdě/

Dokonce jsem i kradl !

- MYŠKIN Poslechněte, Kellere, k tomu bych se na vašem místě raději ani nepřiznával - Ale říkal jste, že stojíte při mně a já nevím - -
- KELLER /nenschá ho domluvit/
Ano ! Ať se objeví nebezpečí z kterékoli strany !
- MYŠKIN Vy myslíte, že mi hrozí nějaké nebezpečí ?
- KELLER Gavriila Ardalionovič vás ještě nevyzval na souboj ?
- MYŠKIN Ne. Tak vy taky o souboji ?
/směje se/
- KELLER /tajemně/
A taky přijel Rogožin.
- MYŠKIN /ve střehu/
Rogožin ?
- KELLER No. Když se dověděl, že Nastasja Filippovna se vypravila sem do Pavkovska.
- MYŠKIN Už cestou mi bylo, jako bych se zase měl setkat s pohledem těch očí ... Vlastně jsem si to sám přál ! Tak to opravdu byly ty oči ... Duše cizího člověka je vždycky hádanka. Ale předpokládat u druhého nějaký ošklivý úmysl, to je hrozně ponižující - a člověk by neměl - Co se smějete ?
- KELLER Ach, Bože, kníže, vy berete lidi pořád tak - -o švýcarsku.
- MYŠKIN Proč jste, próboha, přišel zrovna za mnou ?
- KELLER Já nevím, jak bych to vyjádřil ...

MYŠKIN

Chtěl jste si asi vypůjčit peníze - -

KELLER

No - tímhle člověka vždycky vyvedete z míry. Na jednu stranu taková prostodušnost, taková naivnost - a najednou člověka proniknete skrz naskrz. Víte, po té scéně u vás, nemohl jsem usnout - a když jsem konečně usínal, plný - abych tak řekl - vnějších i vnitřních slz, odhodlaný vás hned zítra vyhledat a kajícnou zpovědi jaksi - tak současně v ten okamžik mě napadlo, co si takhle od něho vypůjčit takových sto padesát rublů. Já vím, je to nízkost - -

MYŠKIN

S těmihle dvojakými myšlenkami je hrozně těžké bojovat. To já taky znám. A peníze chcete na flám, co? Ne, já nepochybuju o čistotě vašich úmyslů ...

/vytahuje peníze/

Konečně, to všechno je nejlepší přenechat vašemu svědomí.

KELLER

A pak se říká, že jste idiot! Ale za trest, protože jste mě tak dojal, si nevezmu sto padesát - dejte mi dvacet pět, to stačí. A slibuju, že dřív jak do dvou neděl za vámi kvůli penězům nepřijdu.

/Myškin najednou jako by zapomněl, kde je; Keller, s napětím očekávající peněžní příspěvek, se až trochu lekne/

Vám je špatně, kníže? To dělá to dusno. Přece jen asi přijde bouřka. Celý den to tak vypadalo. Jakoby zdálky už zahřmělo.

/když dostane konečně peníze/

Zaplať vám to Pánbůh, kníže. Sbohem.

/rychle odejde/

/Myškin jako by si chtěl sednout na lavičku, ale rychle se vzpamatuje a chce odejít ; v tu chvíli se ale před ním objeví Rogožin s nožem v ruce/

MYŠKIN

/když Rogožin zvedne ruku k ráně/
Parfene, já nevěřím - !

/Výkřik - pak tma/

8

Tarasa Lebeděvovy dači.

VĚRA

Promiňte, kníže, že jsem teprve teď -
/dojde k němu/

chtěla jsem vám k narozeninám popřát ode dneška hodně štěstí.

LEBEDĚV

/vejde, zřejmě opilý/

Ne, ne, ne - kníže už rozhodně nesmí dál přepínat své síly - já vás uložím, kníže, oni si vzpomněli slavnostně přivítat východ slunce - nastávající nebožtík Hypolit, prosím - nemají ohled -

MYŠKIN

Počkejte - tak Lebeděve ...

LEBEDĚV

/Věře/

A ty jdi připravit další zákusky !

MYŠKIN

Ne, já se cítím už docela dobře - a je tady hezky.

/Keller a Burdovský spolu přivádějí a zpola přinášejí rozjařeného Hypolita a usazují ho do křesla ; za nimi při - chází Pticyň, Gana, generál Iyolgin i Radomský/

- HYPOLIT Dejte mi ještě pohár !
- MYŠKIN Už byste neměl pít.
- HYPOLIT Vy jste, kníže, moje chůva ! Já potřebuju, aby se ukázalo slunce. Aspoň cípeček. Pak půjdu spát. Slunce je přece zdroj života, ne ? Slyšel jste o hvězdě Pelyněk, kníže ?
- MYŠKIN Já jsem slyšel, že tady pro Lebeděva je tou hvězdou Pelyněk prý železniční síť, rozlezlá po Evropě ...
- LEBEDĚV /který nalévá/
Tak to není, prosím : Samy železnice zdroj života nekají ! Ale všechno vcelku je zapeklité, všechno usilování posledních století ve svém celku - po stránce vědecké i praktické !
- PTICYN Po ránu býváte mnohem umírněnější v soudech !
- LEBEDĚV Ale večer jsem poctivější a otevřenější ! No řekněte, vy ateisté, finančníci, vědci, ekonomové - a vůbec : čím chcete spasit svět ? Jakou chcete najít cestu ? Úvěr ? Čemu má, prosím, sloužit ten váš úvěr ?
- PTICYN Všeobecné solidaritě a rovnováze zájmů.
- LEBEDĚV A to má být vše ?! Tedy neuznáváte žádnou morální základnu kromě uspokojení osobního egoismu a materiálních potřeb - ano ? Lidské štěstí na základě potřeb. Tak to myslíte ?
- GAŇA Žít, pít a jíst je všeobecná nutnost. A tuto nutnost nelze uspokojit bez solidarity zájmů, to je snad dostatečně pevná myšlenková opora a "zdroj života" pro budoucí cestu lidstva, ne ?

LEBEDĚV Nutnost pít a jíst, to je jen pouhý pud
sebezáchovy ...

GAŇA A to je snad málo ? Co ? Přece právě pud
sebezáchovy představuje normální zákon lid-
stva.

RADOMSKÝ A kdo vám to povídal ? Zákon ano - ale stejně
normální zákon jako zákon sebezničení.

LEBEDĚV Tak ! Vy ani netušíte, jak hlubokou myšlenku
jste vyslovil ! Tak to je. Zákon sebezničení
je v lidstvu stejně silný jako zákon sebe -
záchovy. Dábel bude stejně vládnout lidstvu
do času nám neznámého. Vy se tomu smějete ?
Neznáte ani jeho pravé jméno a smějete se
nějakým kopytům, ocasu a rohům - zatímco
nečistý duch je veliký a strašný a bez kopyt
a rohů. Ale o to teď nejde.

IVOLGIN /se vymrští z opileckého polospánku/
Co ? O co jde ? Tak o co jde ?!
/Gaňa ho opět usadí/

LEBEDĚV O to, jestli se neoslabilý zdroje života
v souvislosti s vaším rozvojem ...

PTICYN /posměšně/
S rozvojem vlakové dopravy ?

LEBEDĚV Já vím, já vím - vlaky mohou dopravit chléb
celému lidstvu - jenomže tohle všechno bez
mravního opodstatnění může mít za následek
taky ohladnokrevné vyloučení veliké části
lidstva z účasti na požitku z dováženého
zboží !

GAŇA A to ho vyloučí ty vlaky, nebo -

LEBEDEŮV Protože štěstí lidstva postavené na mravně vratkých základech se snadno promění v lidojedství ! Stačí poranit ctižádost kterého - kolí z takových budovatelů štěstí na zemi, a ten je okamžitě schopen zapálit svět ze všech čtyř stran, prosím !

KELLER

/vstane/

Mě to mučí !

/přistoupí ke generálu Ivolginovi a začne mu šeptat zřejmě nějakou anekdotu/

HYPOLIT

/probudí se/

Co ? Už se rozcházejí ? Je konec ? Už vyšlo slunce ? Zaspal jsem ?

RADOMSKÝ

Spal jste všeho všudy sedm či osm minut. - Chtěl jsem se zeptat, Gavriilo Ardalionoviči

/začne se bavit s Gaňou a s Pticynem, zatímco Myškin si čte jakýsi vzkaz/

HYPOLIT

/vytáhne obálku/

Pánové !

/když nikdo nereaguje/

Pánové mě sice nehodlají poslouchat - ale já jsem, kníže, odhodlán přečíst, co obsahuje tato obálka.

MYŠKIN

/rychle zastrčí vzkaz/

Pánové, pan Těrentěv má něco na srdci ...

HYPOLIT

To jsem já sám včera sepsal, když jsem se rozhodl přijmout vaše pozvání, kníže, abych se k vám přestěhoval. Vidíte, jak jsou všichni najednou zvědaví ? To dělá to, že jsem to zapečetil. Tak co, mám rozpečetit tu tajnost ?

MYŠKIN

A nebylo by lepší to odložit na zítra ?

Svou kostru odkazují k vědeckým účelům. Na co je mi vaše příroda, vaše východy a západy slunce, vaše modré nebe a vaše na- nejvýš spokojené obličej, když celá tato hostina bez konce začala tím, že jsem já jediný byl uznán za zbytečného. I tahle nepatrná muška, která teď kolem mne bzučí ve slunečním svitu, je účastnicí této hostiny, zná svoje místo a je šťastná, a já jediný jsem vyvrženec a jenom ze zbabělosti jsem to až dosud nechtěl připustit. Umírám nikoli proto, že bych neměl dost sil vydržet ještě tři neděle. Mohl bych se utěšit vědomím krivdy na mě spáchané. Ale já se nechci utěšovat. Příroda omezila mou aktivitu tříně - dělní lhůtou k výkonu mého rozsudku, takže sebevražda je jediným činem, který ještě stačím dovršit podle své vůle ! Možná, že ochci opravdu využít poslední možnosti k činu. Protest nemusí být zrovna malý čin ...

/mezitím hlasy nespokojenosti značně zesílily/

Už jsem skončil.

/vykřikne/

Slunce vyšlo !

PTICYN

A vy jste si myslel, že nevyjde, nebo co ?

IVOLGIN

Zase bude celý den tak strašné vedro.

GAŇA

Jdeme, ne ?

VĚRA

Ale on se zastřelí ! Kníže !

/spolu s Myškinem a s Lebeděvem se k němu vrhnou a chytanou ho za ruce/

BURDOVSKÝ

Ale on má právo ! Má právo ! Má právo !

IVOLGIN

Vždyť se stejně zastřelí.

- GAŇA Náhodou přesně to sledoval ! Aby ho chytli za ruce a on se proto jako nemohl zastřelit. Já jdu. Sbohem.
- RADOMSKÝ Jestli jste se chtěl opravdu zastřelit, Těrentěve, tak být vámi, teď bych se schválně nezastřelil - abych je popudil.
- LEBEDĚV Okamžitě nám vydejte pistoli ! Jestliže ji vydáte, můžete tady ještě dnes přenocovat. Pod mým dozorem. Ale zítra, promiňte, kníže, ale ať se odebere kam libo. A jestliže pistoli nevydá, беру ho takhle za jednu ruku a generál za druhou a ohlásíme to na policii.
- HYPOLIT Kníže, padal jste někdy z věže ?
- MYŠKIN Ne ...
- HYPOLIT Myslel jste si, že jsem nečekal tuhle nená - vist ? Ale jsem si tím sám vinen, promiňte. Tady v kapse, Lebeděve, mám klíček od svého kufru, víte, kde ho mám. Tam je pistole. Ale zítra ráno mně ji zase vydáte. Nedělám to kvůli vám, ale kvůli knížeti.
- /Když Lebeděv vezme klíček a odchází,
 knížeti/
Jsou to darebáci.
- MYŠKIN Jste hrozně zesláblý.
- HYPOLIT Hned odejdu.
- /najednou Myškina obejmě/
Loučím se s člověkem.
- MYŠKIN Proboha, co je vám ?
- HYPOLIT Hned ... Už si jdu lehnout - jenom připiju slunci.

/Hypolit vykročí k východu z terasy, vyndá z kapsy pistoli a přiloží ji ke spánku ; ozvalo se cvaknutí kohoutku - výstřel nenásledoval/

- IVOLGIN Pistole selhala.
- GAŇA Určitě ani nebyla nabitá.
- KELLER Je nabitá.
- IVOLGIN Říkám, že selhala.
- KELLER Ale nebyla tam vůbec kapsle.
 /ozývá se smích/
- MYŠKIN Lebeděve, prosím vás ! Kellere ...
- HYPOLIT Jenom jsem zapomněl - byla to náhoda - nechtěl jsem, aby mi pistole vystřelila v kapse - tady mám kapsle - počkejte - můžu je ukázat - myslel jsem, že budu mít čas ji nasadit pak - mám jich deset - tady - Kellere, vrať mi tu pistoli - jsem navždy zneuctěn - musím se zastřelit -
 /omdlí a je odnášen, všichni ho s hlukem doprovázejí/
- RADOMSKÝ /zastaví Myškina/
 Kníže ... tak tedy sbohem.
- MYŠKIN Chtěl jste si se mnou promluvit - až odejdou ...
- RADOMSKÝ Víte, kníže, aspoň jednou v životě bych se chtěl zachovat naprosto čestně, bez jakékoli postranní myšlenky, ale v tuto chvíli bych nemohl - a vy možná taky ne. No, později si všechno řekneme. Vy teď půjdete k nemocnému ?
- MYŠKIN Ano. - Myslíte si, že se zastřelí ještě jednou ?

RADOMSKÝ

Ne, teď už ne. Slyšel jsem o tom, že je člověk schopen se i zastřelit, aby si vysloužil chválu - nebo ze vzteku, že ho za to nikdo nechválí, ale takové odhalení slabosti bych nečekal. Jste si jist, že tento člověk není schopen třeba jen tak žertem zabít deset lidí?

MYŠKIN

Jste úzkostlivý.

RADOMSKÝ

Máte odvalu. Jen abyste se nedostal mezi těch deset.

MYŠKIN

Myslím, že nikoho nezabije.

RADOMSKÝ

Stejně ho zítra vyžene.

/odejde/

MYŠKIN

/dosedne do křesla, mechanicky vytáhne lístek a čte/

"Je to ta zelená lavička, kterou jsem vám tuhle ukazovala. Styďte se. I to jsem byla nucena připsat."

/na Myškinově tváři se objeví šťastný úsměv/

9

Myškin sedí na lavičce v parku a spí. Před ním stojí Aglaja.

Aglaja

On spí ! Vy jste spal !

MYŠKIN

/ještě se úplně neprobral/

To jste vy ! Nikdo tu nebyl ? Nějaká jiná žena ...

AGLAJA

Tady byla nějaká jiná žena ?

MYŠKIN

To je zvláštní, v takovou chvíli takový sen ... Posadte se. Celou noc jsem nespál.

Chodil jsem parkem - a pak jsem si tady sedl a usnul.

AGLAJA

O jaké ženě se vám to zdálo ? Ne, já nechci nic vědět. Chci vám nabídnout, abyste se stal mým přítelem. Nebo nechcete ?

MYŠKIN

Ne, chci, jenom jsem si nemyslel, že je k tomu třeba zvláštní nabídka.

AGLAJA

Proč bych vás sem asi tak zvala ? Nebo mě taky považujete za hloupou holku jako všichni u nás doma ?

MYŠKIN

To já nevěděl, že vás považují za hloupou, já - já vás nepovažuju.

AGLAJA

Nepovažujete ? Neobyčejně chytře řečeno.

MYŠKIN

Podle mě musíte být někdy dokonce velice moudrá.

AGLAJA

Poslyšte, už dávno jsem vám chtěla říct - já vás pokládám za nejčestnějšího a nejrozumnějšího ze všech, i když říkají, že váš rozum - že totiž svého času to s ním nebylo v pořádku. - Nechci, aby se mi doma smáli, aby mě pokládali za hloupou holku. Bez mi - losti jsem Radomského odmítla, protože ne - chci, aby mě pořád vdávali. Já chci - prostě, já chci utéct z domova a vás jsem si vybrala, abyste mi byl nápomocen.

MYŠKIN

Utéct z domova ?!

AGLAJA

Ano, utéct z domova. Aspoň s jedním člověkem chci být úplně upřímná. Já chci být užitečná a uvidět Řím a studovat v Paříži. Jste hodně vzdělaný ?

MYŠKIN

Já ? Vůbec ne.

- AGLAJA To je škoda, já myslela - jak jsem si to mohla myslet ? Ale stejně mě musíte vést, protože jsem si vás vybrala.
- MYŠKIN /stále se smíchem/
Ale Aglajo Ivanovno ...
- AGLAJA Proč se mi smějete ? Nerozčilujte mě, já i tak nevím, co se se mnou děje. - Jsem přesvědčená, že jste sem přišel v pevné víře, že jsem do vás zamilovaná a pozvala jsem vás na schůzku.
- MYŠKIN Včera jsem se toho bál, ale dneska jsem přesvědčený, že jste - -
- AGLAJA Cože ? A jak jste si mohl tenkrát dovolit mi poslat zamilovaný dopis ?
- MYŠKIN Zamilovaný ? To byl ten nejuctivější dopis a vytryskl přímo ze srdce ...
- AGLAJA Dobře. Jestli jsem se vás dotkla, tak mi to promiňte - a nedívejte se na mě takhle přímo, otočte se ! Vůbec vás nemám ráda. A jestli jsem vás tuhle srovnávala s Ubohým rytířem, tak - tím jsem vám sice chtěla vyjádřit svou chválu, ale současně jsem vás chtěla pokárat za vaše chování a dokázat vám, že je mi všechno známo. Žil jste tehdy celý měsíc v jednom bytě s tou ohavnou ženou, se kterou jste utekl.
- MYŠKIN Jste ke mně hrozně nespravedlivá - i k té nešťastnici, Aglajo.
- AGLAJA Přijel jste sem kvůli ní ?
- MYŠKIN Ano, kvůli ní. Nevěřím, že bude s Rogožinem šťastná, ale nevím, co bych pro ni mohl udělat.

- AGLAJA To ji zřejmě velice milujete, když jste přijel, aniž byste věděl proč.
- MYŠKIN Je mi jí pouze líto - a toho, že už ji ne - miluju.
- AGLAJA A víte, že mně skoro každý den píše ?
- MYŠKIN Tak je to pravda !
- AGLAJA A víte, co mi píše ?
- MYŠKIN Nevím, ale nedivil bych se ničemu. Je šílená.
- AGLAJA Píše mi, že mě miluje, že každý den hledá záminku, aby mě mohla vidět aspoň z dálky. Píše, že mě milujete, že si toho hned všimla, když jste o mně spolu mluvili. Chce prý, abyste byl šťastný a věří, že jedině já pro vás znamenám štěstí.
- MYŠKIN To je důkaz, že zešilela.
- AGLAJA Vy pláčete ? Tak co mám dělat ? Co mi poradíte? Nemohu přijímat takové dopisy !
- MYŠKIN Udělám všechno pro to, aby vám už nepsala !
- AGLAJA Tak nemáte srdce ! Copak nechápete, že vás miluje !! Vás jediného ! Myslíte, že se vdá za Rogožina? Ta se zabije druhý den po naší svatbě !
- MYŠKIN Aglajo, Bůh ví, že bych za to dal celý život, abych ji mohl udělat šťastnou. Ale já už ji nemohu milovat - a ona to ví !
- AGLAJA Tak se obětujte! Jste přece takový dobrodinec. Vy jste povinen ji zachránit. Vždyť ji milujete !

MYŠKIN

Nemohu se obětovat, i když jsem už jednou chtěl ... a možná, že ohci i teď. Ale já vím určitě, že se mnou zahyne, a proto ji nechávám. Při své hrdosti mi nikdy neodpustí mou lásku - a my oba zahynem. Říkáte, že mě miluje, ale opak je to láska? To je něco úplně jiného. My jsme o vás tenkrát opravdu mluvili, Aglajo.

AGLAJA

Vy jste s ní o mně mohl mluvit a ... a jak jste mě mohl milovat, když jste mě tenkrát viděl jen jednou ?

MYŠKIN

Nevím. Možná, že jsem ve svých tehdejších chmurách toužil po novém úsvitu ... Nevím, proč jsem si vzpomněl právě na vás. Byl to jenom sen. Pak jsem začal pracovat. Nebyl bych sem přijel tři roky.

AGLAJA

Takže jste přijel kvůli ní.

MYŠKIN

Ano, kvůli ní.

AGLAJA

Prosím, vezměte ode mě tyhle dopisy a vraťte jí je. A jestli se odváží mi napsat ještě jednu řádku, tak jí řekněte, že si budu stěžovat otoi a že ji zavřou do blázince !

MYŠKIN

To není pravda ! Takhle vy nemůžete cítit !

AGLAJA

A je to pravda ! Je !

LIZAVETA P.

/náhle se objevila/

Co je pravda ? Jaká pravda ?

AGLAJA

Pravda je, že si vezmu Gavrilu Ivolgina. Že ho miluju a zítra s ním uteču z domova !
Jste spokojená ? Tak sbohem.

/uteče/

10

Terasa Lebeděvovy dači.

VĚRA Kníže, prosím vás - nevyhánějte toho nešťastníka Hypolita. Dneska ještě ne.

MYŠKIN Vůbec ho nevyženu. Ať se rozhodne sám.

VĚRA Teď už nic neudělá. A - nebuďte na něj přísný.

MYŠKIN Ne - proč ?

VĚRA A neposmívejte se mu. To je nejdůležitější.

MYŠKIN V žádném případě !

VĚRA Jsem hloupá, že říkám něco takového člověku jako jste vy ... Jste unavený -

 /s úsměvem/

ale přesto máte teď takové šťastné oči !

MYŠKIN /radostně/

Opravdu šťastné ?

VĚRA /kývne a současně se vstupem Ivolgina odběhne/

IVOLGIN Promiňte, kníže, ale už dávno jsem hledal tu čest a příležitost setkat se s vámi. Ale, jak se zdá, mohu vám současně gratulovat ke splnění tužeb vašeho srdce ...

MYŠKIN Jakých tužeb srdce ?

IVOLGIN Buďte klidný, prosím, nikdy bych si nedovolil dotýkat se nejdělicatnějších citů, zažíval jsem je kdysi sám a vím - přišel jsem v úplně jiné záležitosti, takříkajíc požádat o radu. Rozhodl jsem se totiž ... Kníže, přál bych si vážit sám sebe a svých práv ...

MYŠKIN Člověk, který má takové přání, si už proto zaslouží veškerou úctu.

IVOLGIN

To stačí ! Vy jste mě pochopil a já už jsem klidný. Srdce jako vaše nemůže odmítnout strádajícího. Konec konců, přišel jsem vás požádat jen o stanovení hodiny k vážnému rozhovoru ...

MYŠKIN

Můžeme i teď -

IVOLGIN

Ne, ne, to všechno je příliš vážné. Hodina, kterou určíte, bude rozhodující pro celý můj osud. To bude moje hodina a já bych si nepřál, aby nás v tu svatou chvíli vyrušil nějaký opovážlivec. Vy jistě pochopíte, co on by nikdy nemohl pochopit, protože on nechápe nic, kníže ! K tomu je totiž třeba mít srdce.

/vejde Lebeděv/

Ale teď musím v jisté záležitosti - chápete, drahý Lve Nikolajeviči ...

/odejde/

LEBEDĚV

Promiňte, že vás ruším, kníže, ale pokládám za nutné seznámit vás se ztrátou čtyř set rublů z postranní kapsy, prosím.

MYŠKIN

Vy jste ztratil čtyři sta rublů? To je nepříjemné.

LEBEDĚV

Tak, nepříjemné, teď jste s opravdovým taktem zvolil to pravé slovo k vystižení nastalé situace.

MYŠKIN

Prosím vás, tady nejde o slova. Nevytrousil jste je v opilosti z kapsy? Nebo nesochoval jste si je někde ?

LEBEDĚV

Všechno jsem prohledal.

MYŠKIN

To znamená, že je někdo mohl najít na podlaze...

LEBEDĚV

Nebo mi je vytáhl z kapsy.

MYŠKIN

Vy máte nějaké podezření ?

LEBEDĚV

Spali jsme čtyři v místnosti. Já, generál, Keller a Burdovský. Takže to musel být jeden z nás čtyř.

MYŠKIN

To jest jeden z těch tří.

LEBEDĚV

Počítámⁱ sebe kvůli spravedlnosti a pořádku. Jistě ale souhlasíte, kníže, že já sám sebe jsem sotva mohl okrást, i když se vyskytly i takové případy !

MYŠKIN

Prosím vás, Lebeděve, k věci ! Doufám, že nepodezíráte Burdovského ?

LEBEDĚV

Ještě spal, když jsem to zjistil, takže jsme ho mohli s generálem důkladně prošacovat. Byl nevinný. Zato Keller brzy ráno odjel. V této situaci se generál dožadoval, abych i jeho prohlédl, že to vyžaduje spravedlnost. Když jsem odmítl, začal mě objímat, tiskl mě k sobě, plakal a volal, že jsem jediný jeho přítel, který mu v jeho neštěstí zbyl. A začal se mi sám nabízet, že zajede za Kellerem, ačkoli ještě včera večer litoval, že nemá ná vlak, takže se ani nemůže podívat za jistou dámou ...

MYŠKIN

To znamená, že chcete naznačit -

LEBEDĚV

Chraň Bůh ! Ale co je ještě podivnější, nedlouho poté, co jsme se s generálem vrátili, spatřil jsem svou náprsní tašku zničehonic pod stolem !

MYŠKIN

Takže je máte zpátky ! - Co tomu řekl generál, když jste to našel !

- LEBEDĚV Právě že nic ! Ačkoli viděl mou náprsní tašku stejně dobře jako já ! Všiml jsem si, jak se tam dívá a čeká, co udělám. Ale já jsem ji tam schválně nechal ležet, prosím.
- MYŠKIN A proč ?
- LEBEDĚV Tak, ze zvědavosti, prosím.
- MYŠKIN Takže tam teď pořád leží ...
- LEBEDĚV Právě, že neleží, prosím.
- MYŠKIN Lebeděve, prosím vás !
- LEBEDĚV Ale opravdu, kníže, věřte mi ! Když jsem si své znovuobjevené náprsní tašky ani nevšiml, po čase opět zmizela. Ale zato se mi ničeho- nic ocitla zde, v šosu mého žaketu, který jsem nechal jen tak přes židli ! Propadla speciálně proříznutou kapsou, prosím.
- MYŠKIN A generál ?
- LEBEDĚV Od té příhody už mi skoro vůbec nekouká do očí - až asi na dva momenty ! Ale to mě tedy přeběhl mráz po zádech, jak se kouknul.
- MYŠKIN A proč ho tak mučíte ?
- LEBEDĚV Ale já ho nemačím, kníže, já ho mám upřímně rád a dokonce, věřte si tomu nebo nevěřte, začal jsem si ho ještě víc vážit a vůbec se mi stal ještě dražším.
- MYŠKIN Na to se zřejmě právě spoléhá. Že jste jeho přítel. A vy takovým způsobem ponižujete tak - tak čestného člověka !
- LEBEDĚV Čestného, ano, kníže, právě že čestného. A jedině vy, nejušlechtilejší kníže, jste

schopen vyslovit to spravedlivé slovo ! Za to jsem vám taky oddán dokonce až ke zbožňování, i když jsem prohnily nejrůznějšími neřestmi. Rozhodnuto ! Hned teď najdu svou náprsní tašku. Zde, před vašimi očima ji vyndávám, prosím, zde je. Vidíte ? Peníze jsou tu. Vezměte je, nejušlechtilejší kníže, k sobě, a uschovejte do zítřka. Zítřka nebo pozítří si je vezmu a - víte co si myslím ? Zřejmě ležely první noc po ztrátě někde u mě v zahradě pod kamínkem, co říkáte ?

MYŠKIN

Poslouchejte, neříkejte mu přímo do očí, že jste tu náprsní tašku našel. A jednejte s ním laskavě - nedělejte, že víte - rozumíte mi...

LEBEDĚV

Rozumím, kníže, rozumím - ale sotva splníme vaše ušlechtilé přání, protože bo bych musel mít srdce jako máte vy. Jenže já jsem ještě ke všemu sám podrážděný a vznětlivý. Jedná se mnou poslední dobou občas příliš zvysoka! Chvilí mě objímá a za chvíli uráží. Kdepak, schválně ho budu tím šosem dráždit ! Tak nashledanou, kníže, beztak vás tady zdržuju a překážím vám v prožívání interesantních citů ...

MYŠKIN

Proboha, jen ať to zůstane tajemstvím !

LEBEDĚV

Tichounce našlapovat, prosím, tichounce našlapovat.

/odejde/

/Myškin otevře knížku, ale brzy usne. Vejde Nastasja Filippovna a zastaví se před Myškinem, přiklekně k němu a dívá se na něj/

MYŠKIN

/se probudí/

Vstaň ! Vstaň !

/snaží se ji zvednout/

- NASTASJA P. Jsi šťastný? Jen mi to řekni: jsi teď šťastný? Dnes? V tuhle chvíli? S ní? Odjíždím, jak jsi mi přikázal. Vidím tě naposled v životě. Teď už opravdu naposled.
- MYŠKIN Prosím tě, uklidni se ! Vstaň !
- NASTASJA P. Sbohem.
/políbí mu ruce a uteče/
/Objeví se Rogožin/
- ROGOŽIN Všechno, cos mi napsal, jsem vyřídil. Tamté už nebude psát, neboj se.
- MYŠKIN Sama tě vzala s sebou ?
- ROGOŽIN No a co ?!
- MYŠKIN Pořád se na mě zlobíš ? Vztáhl jsi na mě ruku, a proto se na mě zlobíš !
- ROGOŽIN Nemám tě rád. Napsals mi, že jsi na všechno zapomněl a že znáš akorát minulého Rogožina, a ne toho, který na tebe napřáhl nůž. Ale co když jsem toho vůbec nelitoval ?
- MYŠKIN Proto sis tenkrát chtěl vyměnit křížek ? Aby tě zadržel ? Já sám jsem se dopustil hříchu, že jsem tě podezíral. Tak sbohem.
/když se Rogožin nehýbá/
Mučila tě a bude tě ještě mučit, bude se ti vysmívat a vůbec si z toho nebude dělat svědomí, protože pro sebe si bude říkat : Teď ho zmučím až k smrti, ale pak mu svou láskou všechno vynahradím. Čím víc tě mučí, tím víc tě miluje.
- ROGOŽIN Jaks na to najednou přišel ? Ta druhá je taky taková? Co ? Tak sbohem. A nevzpomínej na mě ve zlém. Ale poslouvej, neodpověděl jsi jí - jsi šťastný, nebo ne ?

- MYŠKIN Ne, ne, ne.
- ROGOŽIN /zasměje se/
Ještě abys řekl ano !
/ve dveřích se málem srazil s Ivolginem/
- IVOLGIN Kníže, já opouštím Lebeděvův dům.
- MYŠKIN /mechanicky/
Bydlíte přece v Pavlovsku u své dcery ...
- IVOLGIN U sebe v bytě své dcery.
- MYŠKIN Promiňte, nechtěl jsem - -
- IVOLGIN Opouštím Lebeděvův dům, protože ... Já vyžaduji úctu, kníže, a přeji si, aby se mi jí dostávalo i od těch osob, kterým takříkajíc darují svoje srdce. Ten člověk se však ukázal nehodným mého daru.
- MYŠKIN Generále, Lebeděv sice někdy nevhodně žertuje, ale na druhou stranu jeho kvality - -
- IVOLGIN Všeho s mírou, kníže. I kvalit. Jestli má tu drzost tvrdit mi, že ve dvanáctém roce přišel o svou levou nohu a pochoval ji na Vagaňkovském hřbitově v Moskvě, to už přesahuje všechny meze, ukazuje na neúctu a dokonce opovážlivost.
- MYŠKIN Ale to byl jistě jen žert, přece má obě nohy celé ...
- IVOLGIN Prosím ! A přesto mi tvrdí, že dokonce jeho nebožka ženy nikdy po celou dobu manželství nepřišla na to, že její muž má dřevěnou nohu ! Jestli jsi ty - povídá mi, když jsem poukázal na všechny nesrovnalosti - jestli jsi ty mohl být ve dvanáctém roce Napoleo-
ným dvorním pážetem, pak mi dovol pochovat mou nohu na Vagaňkovském hřbitově.

MYŠKIN

Pochopte, generále, něčemu takovému nemusí každý uvěřit, i když by to byla pravda. Tedy chtěl jsem říct -

IVOLGIN

Pochopte, kníže, že pro mne - tam právě začalo celé moje neštěstí ! Protože jsem nenásledoval Napoleona do Paříže. Rozešli jsme se - on na pustý ostrov a já do kadetky, kde jsem se setkal pouze s drezírováním, hrubostí kolegů a ... Všechno se obrátilo v prach. "Nechci tě odejmout tvé matce a neberu tě s sebou", řekl mi v den ústupu. Požádal jsem ho, aby mi aspoň něco napsal do alba mé sestry na památku. Očekával jsem s obavami, co bude, protože byl velice zachmuřený. Ale vrátil se, požádal o pero a zeptal se, kolik je mé sestře let. Když jsem řekl, že tři, s poznámkou "Petite fille alors" načrtal do památníku ! "Ne mentez jamais ! Napoleón, votre ami sincere." Ano, váš upřímný přítel. A tak lístek s nápisem "Nikdy nelhat" visel celý život ve zlatém rámu v sestřině příjímacím pokoji až do její smrti. Zemřela při porodu. Kde je teď, nevím. Ach, Bože můj ! Promiňte, kníže, zdržel jsem vás ...

MYŠKIN

Ne, naopak ... Vaše vyprávění je avelice zajímavé, děkuju vám.

IVOLGIN

Kníže, vy jste tak hodný, tak naivní, až je mi vás někdy líto. Žehnej vám Bůh. Nechtě váš život vzkvétá v lásce. Můj je u konce. Odpusťte. Odpusťte.

/odejde/

11

Terasa dači Japončinových

LIZAVETA P. Teď jde o to, jestli je to dobře, nebo to není dobře. A jestli to není dobře - což je mimo pochybnost ! - tak proč by to vlastně nemělo být dobře ? A jestli je to dobře - což je nakonec taky možné - tak proč by to vlastně mělo být dobře ... ?

GENERÁL Podíváme-li se na to přímo, tak - kníže je nakonec báječný hoch a - a - a pak, z hlediska podpoření významu rodového jména, které se nachází jaksi v poníženém postavení v očích velkého světa - velký svět je velký svět - A kníže má ostatně jisté jmění, i když ne zrovna to - a - a - a -

LIZAVETA P. Ale vždyť je to nemocný idiot ! A úplně bez postavení - a nepřípustný demokrat a - a - a co tomu řekně Bělokonská ? Ne, to je úplný nesmysl ! I když na druhé straně je pravda -

/Rychle vejdou Alexandra s Adélou a za nimi poněkud opatrně Varvara Pticyonová, jakoby si vědomá, že tu nemá co dělat; ale setrvává, i když na ni Lizaveta Prokofjevna občas vrhne ne právě nejvládnější pohled/

ADÉLA Maman, maman -

ALEXANDRA Aglaja poslala knížeti ježka !

LIZAVETA P. Prosím ?

ADÉLA Když s ním včera hrála šachy a pořád vyhrávala, tak byla ohromně spokojená a strašně se mu posmívala, že si to mohl nechat líbit jen on. Ale potom když hrál duráka, tak

šť švindlovala jak chtěla, nevyhrála ani jednou - tak mu napovídala takové ohavné drzosti, že se i kníže přestal usmívat a úplně zbledl. A potom ho vyhodila a řekla, sby nás už nenavštěvoval. Tak dneska koupila ježka a poslala mu ho zřejmě na usmířenou.

ALEXANDRA

Ježka na usmířenou? Má přece bodliny !

ADÉLA

To tak schválně - protože je do něj zamilovaná.

LIZAVETA P.

Okamžitě pro něj pošlete - pro knížete !
A zavolejte Aglaju !

LIZAVETA P.

/Alexandra, Adéla i Varvara odejdou/
/generálovi/

GENERÁL

Tak řekni - co zas tohle je ?! Co znamená ten ježek ?

LIZAVETA P.

Ježek je - ježek ...

Bože, to je hrůza, ta holka je jako já.
Úplný můj portrét ! A jaká je zlá ! Pane
Bože, jak ta bude nešťastná !

/Adéla s Alexandrou přivádějí Aglaju
s Myškinem. Varvara by taky vešla, ale
když na ni všichni pohlédnou, zavře
dveře/

ALEXANDRA

On už mezitím přišel !

ADÉLA

/se smíchem/

Poděkovat za ježka !

MYŠKIN

Lizaveto Prokofjevno - Ivane Fjodoroviči -
já -

AGLAJA

Počkejte, okamžitě vysvětlíte, co si o tom
myslíte ! To je totiž nutné pro klid matčin
a celé rodiny.

- GENERÁL Poslechni, Aglajo ...
- LIZAVETA P. To už přesahuje všechny meze !
- AGLAJA Tady nejde o žádné všechny meze, maman, já jsem poslala knížeti ježka a ohci znát jeho názor.
- MYŠKIN To jest - jaký názor, Aglajo Ivanovno ?
- AGLAJA O ježkovi.
- MYŠKIN To jest - já myslím, Aglajo Ivanovno, že ohcete vědět, jak jsem přijal - ježka - lépe řečeno, když jsem obdržel tu zásilku - ježka - to jest - v tom případě si myslím, že - zkratka - -
 /zmlkne/
- AGLAJA To jste toho moc neřekl. Dobře, nechme ježka. I tak jsem ráda, že mohu konečně skoncovat se všemi dohady a mohu se to dovědět od vás samotného : ucházíte se o mne, nebo ne ?
- LIZAVETA P. Ach, bože !
- MYŠKIN Já jsem se neucházel o vaši ruku, Aglajo Ivanovno, ale - vy sama víte, jak vás miluju a věřím ve vás - dokonce i teď ...
- AGLAJA Já jsem se vás ptala : žádáte o mou ruku, nebo ne ?!
- MYŠKIN Žádám.
- GENERÁL Promiňte, můj drahý, to je jaksi nemožné ... Nejdřív by bylo snad třeba - Lizaveto Prokofjevno, snad by bylo třeba jaksi ujasnit ...
- LIZAVETA P. S tím já nechci mít nic společného !

- AGLAJA Dovoľte, mami, abyh k tomu něco řekla - rozhoduje se přeci o mém osudu ! Jak hodláte zajistit mé štěstí, kníže ?
- MYŠKIN Nevím, jak bych vám odpověděl -
- AGLAJA Zdá se, že jste se dostal do rozpaků - tak si trochu odpočiňte, napijte se vody -
- GENERÁL Ale, ale, Aglajo, takhle to přece nejde ...
- MYŠKIN Já vás miluju, Aglajo Ivanovno, já vás moc miluju, vás jedinou a - nežertujte, prosím, já vás moc miluju ...
- AGLAJA Ale nejsme přece děti a jde o vážnou věc, takže kdybyste mohl říct, jak to vypadá s vaším majetkem.
- LIZAVETA P. To je hanba !
- MYŠKIN Mám teď sto třicet pět tisíc ...
- AGLAJA Jenom tolik ? Ostatně, na tom nezáleží. A když budeme šetřit ... Hodláte se zajímat o nějakou službu ?
- MYŠKIN Chtěl jsem složit zkoušku na domácího učitele ...
- AGLAJA To se ohromně hodí. Tím se zvýší naše prostředky. Hodláte se ucházet o nějakou nižší hodnost u dvora ?
- MYŠKIN Hodnost u dvora ? Nikdy mě to nenapadlo, ale -
- /Adéla i Alexandra vyprskly ; Aglaja se také dá do smíchu/
- To znamená, že Aglaja Ivanovna si ze mě tropí žerty ...

AGLAJA

/náhle se přestane smát/

Odpusťte, prosím, hloupé, rozmazlané dívce a věřte, že si vás nesmírně vážíme. A jestli jsem si dovolila udělat žert z vaší nádherné - dobrosrdečné prostodušnosti, odpusťte mi to jako dítěti, které zlobilo. Odpusťte, že jsem vymáhala takovou hloupost, která snad nemůže mít nejmenší následky ...

MYŠKIN

Prosím vás, proč se omlouváte, já -

AGLAJA

Jestli se nezlobíte, tak pojďte - byla bych moc ráda, kdybyste mi mohl chvíli číst ...

MYŠKIN

/k ostatním/

Promiňte, já -

/odejde s Aglajou/

GENERÁL

Tak co to má znamenat ?

/Lizavetě P./

Co myslíš ?

LIZAVETA P.

Bojím se to vyslovit, ale podle mě je to jasné.

GENERÁL

Podle mě taky.

ALEXANDRA

Je zamilovaná. Jenže do koho ?

LIZAVETA P.

Pánbůh jí požehnej, jestli je to její osud.

GENERÁL

Osud je osud.

AGLAJA

/vejde/

Jenom si nemyslete - ničím milenky ještě nejsem ochotná nahrazovat !

12

U Pticyňových.

GAŇA Bylas tam ?

VARVARA Byla.

GAŇA Něcos vyzvėděla ?

VARVARA Všechno je to pravda. Dnes večer bude představen kněžně Bělokonské - i když se snad už znají z Moskvy. Mají akorát strach, aby něco neupustil nebo nerozbil - nebo aby sebou sám nepláol. To by mu bylo podobné.

GAŇA To znamená, že generál i generálová už -

VARVARA Ivan Fjodorovič je spokojený, Lizaveta Prokofjevna se bojí, Aglaja se mu od rána do večera jenom směje, ale určitě mu dovede v pravý čas něco potají pošeptat, protože kníže chodí jako v sedmém nebi. Je prý hrozně směšný. Říkala Alexandra s Adélou. Měla jsem dojem, že se mi smějí do očí.

GAŇA Tak to je konec.

VARVARA Ještě že to bereš filosoficky.

Hlas
Hypolitiv Neexistoval ! Neexistoval ! A hotovo !

Ivolginův generálský
křik Ty si dovoluješ tvrdit, že snad Jegoruška neexistoval ? Jegoruška ?

GAŇA Já ho vyženu ! Panebože, Varjo, já ho vyženu!

VARVARA Prosím tě - a on nadělá ještě větší ostudu než včera u Jegančinových.

GAŇA

Co nadělal ? Jak to ? Kde se tam vzal ?

VARVARA

Stěžoval si na nás na všechny. Na mě, na muže - a na tebe zvláště ! Aglaja mi dneska řekla, abych ho moc pozdravovala. Prý snad bude příležitost, aby se s ním v nejbližších dnech setkala osobně.

GAŇA

To myslela vážně, nebo - - Co myslíš ? Ví to o něm, nebo ne ?

VARVARA

Nevím, možná - nejsem si jistá.

GAŇA

Kníže jí to mohl říct. Zloděj ! To nám ještě scházelo. Otec rodiny zloděj a opilec, já sám žebrák a sestřin muž lichvář ! To se měla Aglaja v kom zhlídnout.

VARVARA

Mimochodem, ten sestřin muž, ten lichvář, tak ten tě tady - -

GAŇA

Ten mě tady živí - to jsi chtěla říct ? No prosím, jen si posluž !

VARVARA

Co se vztekáš ? Vůbec nic nechápeš ! To si myslíš, že tohle ti mohlo u Aglaji uškodit ? Ta odmítne nejlepšího ženicha, jen když bude moct s nějakým studentíkem umírat hlady někde v podkroví ! Nikdy jsi nepochopil, jak bys u ní stoupl v ceně, kdybys uměl s hrdostí snášet naši situaci. Kníže jí uložil právě proto, že - za prvé, že ji vůbec nelovil, a za druhé, že je to podle všech ostatních idiot. Teď kvůli němu může obrátit vzhůru nohama celou rodinu. To se jí líbí ! Když vy nikdy nic nechápete ! Mimochodem, kníže jí to určitě nařekl. Co otec provedl.

GAŇA

Tak to Hypolit. To jsem si mohl myslet. Jsem přesvědčený, že už se mu podařilo Aglaju

Ovládnout. Pokládá mě za osobního nepřítele. Co z toho má, to nechápu, přece umře ! Ale já ho doběhnu ! Já jeho, ne on mě !

VARVARA

Tak co jsi ho sem vůbec přitáhl ? Myslel jsi, že ti pomůže ?

GAŇA

Proč konečně neumře ? Dokonce přestává kašlat. - Co to zase je ? Já už to nevydržím !

/Vejde krajně rozčilený generál Ivolgin, následovaný Pticyňem - za nimi Hypolit/

IVOLGIN

Vážený pane ! Jestliže je to skutečně tak a vy jste se, vážený pane, opravdu rozhodl obětovat úctyhodného starce, vašeho vlastního otce, to jest přinejmenším otce vaší manželky, zasloužilého před svým panovníkem, jestliže toho jste se rozhodl obětovat ateistovi a curoákovi, pak moje noha od této chvíle přestává navždy překračovat váš práh. Tak si, prosím, vyberte ; já, nebo tenhle ten - šroub ! Já - ano, řekl jsem to neočekávaně, ale je to šroub ! Protože jako šroub provrtává mou duši bez nejmenší úcty ! Jako šroub !

HYPOLIT

A ne jako vývrtka ?

GAŇA

On ještě vyhrožuje !

PTICYŇ

Asi by bylo lepší, kdybyste si lehnul a vyspal se.

IVOLGIN

Vyspal se ? Já nejsem opilý, vážený pane, a vy mě urážíte ! Prosím, já vidím, že jsou tady všichni proti mně - a já odcházím !

HYPOLIT

Co jsem mu udělal ? Pořád mluví o nějakém kapitánu Jeropegovi. Co je mi do něj ! Akorát jsem si dovlbil říct, že ten kapitán Jeropegov třeba vůbec neexistoval.

- GAŇA Tak Kapiton, nebo Jeroška ?
- IVOLGIN Kapiton Alexajevič, podplukovník, vzal si přece tu - Marii Petrovnu Su - Su - Su - Sutogovou ! Sám jsem za něho proléval - vlastním tělem jsem ho - padl. Jeroška že neexistoval ! Jak to, že neexistoval ? A proč ?
- GAŇA Protože neexistoval !
- IVOLGIN A to je můj vlastní syn, kterého jsem na těchhle rukou ...
- GAŇA Kdybyste nám radši nedělal ostudu !
- IVOLGIN Cože ? Já ? Já ti mohu svou - svou - pouze prokázat čest, ty - ty cucáku !
- GAŇA Čest ? Vy, a čest ? Pouze přítomnost cí - zích lidí mi brání, abych vám řekl -
- IVOLGIN /chvěje se po celém těle/
Jen řekni ! Řekni !
- VARVARA Gaňo, prosím tě !
- IVOLGIN Tak ty sis dovolil ... ! Já tě proklínám ! Slyšíš ! Proklínám tě ! Odcházím pro kufr !
/odejde/
- VARVARA No, tys tomu zase dal ! Určitě poletí zase rovnou tam. Ach, to je hanba !
- GAŇA Tak nemá krást !
/zachytí Hypolitův posměšný pohled/
A vy, vážený pane, byste si měl uvědomit, že jste tady jenom host a nedráždit sta - rého člověka, který zřejmě definitivně zešílel ! Ale vy musíte prostě špiclovat, protože jste -

HYPOLIT

Šroub -

GAŇA

Protože jste ubožák a strašíte lidi nenabitou pistolí, vy zkrachovaný sebevrahu - Já jsem vám poskytl pohostinství, a vy -

HYPOLIT

Protože jste si myslel, že vám budu pomáhat ve vašich pletichách proti knížeti ! Nená vidím vás ! Jste vrcholné ztělesnění nejdrzejší, nejješitnější, nejbanálnější ordi-
nérnosti. Jste nejzávistivější ze všech ! Myslíte si, že jste obrovský génius, ale přece jen o tom občas pochybujete a proto se vztekáte a zalykáte závistí. Váš osud bude pestrý, ale nijak veselý, a já z toho mám upřímnou radost. Především nedosáhnete známé osoby -

VARVARA

Copak nepřestanete, vy, vy vzteklý spratku?!

/Hypolit pohlédne na Varvaru a odejde.
Vejde Pticyň/

PTICYN

On se snad opravdu pakuje !

/podává Gaňovi dopis/

Takhle je pro tebe.

GAŇA

/rychle roztrhne obálku a čte/

No prosím !

VARVARA

/čte současně s ním/

"Protože jsem se přesvědčila o vaší náklonnosti ke mně, rozhodla jsem se požádat vás o radu v jisté důležité záležitosti ... v sedm ráno na zelené lavičce. Varvara Ardalionovna, která vás musí určitě doprovázet, zná to místo velice dobře. A. J. "
- Tak se v ní vyznej !

GAŇA

A o čem si myslíš, že chce se mnou mluvit ?

VARVARA

To je jedno, hlavní je, že se chce s tebou po takové době zase vidět. Teď jenom nesmíme dopustit žádný skandál !

/Ivolginovi, který se objevil s kufrem/
Tatínku, prosím vás, už ~~ne~~ nezlobte !

IVOLGIN

Ty mně líbáš ruce ? Mně ?
/rozvzlyká se/

VARVARA

Pojďte si sednout.

IVOLGIN

Ne, počkej, nejdřív ti musím všechno říct ...
Pojď sem, ať nás tanti neslyší ... Já ti to pošeptám. Já - já ti chci - všechno - Marie ... Marie Petrovna Su- Su - Su -
/padne do náruče Varvaře/

PTICYN

Mrtvice.

13.

Terasa dači Jěpančinových, u nichž se koná večírek.

AGLAJA

/vchází s Myškinem/
Je možné s vámi o něčem vážně promluvit ?
Aspoň jednou v životě ?

MYŠKIN

Jistě - já jsem moc rád ...

AGLAJA

Gelý ten večírek je mi protivný - Protiví se mi zásady, kterými se mamán někdy řídí !
Je to ušlechtilá žena a - ale přitom jí záleží na téhle chamradi ! Nemyslím jen Bělokonskou - Vždycky jsme patřili ke středním kruhům - nechápu, proč se mamán s otcem najednou opou do vysoké společnosti !

- MYŠKIN Já jsem - ale mně se zdá, Aglajo, že se bo-
jíte, abyoh neprovedl nějakou hloupost ...
v téhle společnosti. Nebojte se, snad se
umím chovat.
- AGLAJA Umíte ? To je škoda. Aspoň bych se zasmála.
Aspoň kdybyste rozbil tu velkou čínskou
vázu ! Je velice drahá. Rozbijte ji, prosím
vás ! Stačí, až budete něco vykládat, tak se
postavit vedle ní a máchnout rukou - jako
vy to vždycky děláte !
- MYŠKIN Budu se od ní držet dál, nebojte se.
- AGLAJA A poslyšte, jednou provždy : jestli začnete
vykládat o hospodářském postavení Ruska
nebo o tom, že krása spasí svět, já se sice
aspoň zasměju, ale pak mi nechoďte na oči !
- MYŠKIN Teď jste způsobila, že určitě začnu něco
vykládat ! Rozbiju vázu - nebo sebou plácnu.
Snad by bylo lepší, kdybych nenápadně zmizel
...
- AGLAJA Vždyť se ten večírek pořádá kvůli vám !
Stačí, když budete sedět a mlčet.
- MYŠKIN Teď jsem se opravdu začal bát. Já - -
- LIZAVETA P. /nahlédne/
Co tady děláte ? Proč nejste vevnitř ?
 /na někoho vzadu/
Tak pojdte !
- LEBEDĚV /objeví se/
Já jsem nevěděl, že -
 /klaní se/
Ale Aglaju Ivanovnu a knížete to určitě taky
bude zajímat ... V každém případě je generál
Ivolgin po záchvatu mrtvice ve velikém ne-
bezpečí. Bože můj ! Kdybych to býval jen
tušil ! Kniže ví - -

- LIZAVETA P. Knížete teď nechte. Aglajo - kníže ...
/oba váhavě odcházejí/
Co mi tady brečíte, prosím vás ... Vy jste si vybral tu pravou chvíli ! No tak - stejně jste nepřišel kvůli němu, tak už mi to řekněte a -
- LEBEDĚV Myslel jsem, že byste to měla vědět ...
Čirou náhodou jsem u nich narazil na tenhle vzkaz Aglaji Ivanovny. Gavriila Ardalionovič ho zřejmě nechal v nastalém zmatku ležet jen tak na stole ...
- LIZAVETA P. /vezme dopis, chvíli váhá, ale pak mu ho vrátí/
Jděte !
- LEBEDĚV Ale já jsem, prosím, z čistého srdce ...
- LIZAVETA P. Jděte ! Ztraťte se zahradou !
/Na terasu vpadnou Alexandra s Adélou/
- ALEXANDRA Ten se náhodou zajímá především o mě.
/když spatří Lizavetu Prokofjevnu/
Je tam strašné horko.
- ADÉLA Všimla jste si, maman, že Jevgenij Pavlovič měl na klobouku černou stuhu ?
- ALEXANDRA To ho jenom šlechtí. Jiný by hleděl, aby všichni zapomněli, že měl takového strýce - víš, co s ním bylo.
- MYŠKIN On se diví Pavliščevovi a nejraději by to všechno ohtěl vysvětlit jeho podivínstvím nebo dobrotou a podobně. Ale to neudivuje jen jeho, ale celou Evropu ! Vy jste mě to nedal dopovědět, ale já jsem přesvědčený, že to všechno je naší ruskou vášnivostí.

U nás jestli někdo přestoupí na katolictví, tak se stane hned rovnou jezuitou. A jestli se někdo stane ateistou, určitě bude požadovat vyhubení víry mečem. A to je všechno tím, že tam na Západě najednou jako by našel vlast, kterou tady přehlédli, a tak se zaraduje, že objevil zemi, a vrhne se na ni, aby jí zlíbal. Ne, to není naší ohavnou domýšlivostí, to všechno, všichni naši jezuité i ateisté pocházejí z duchovní žízně, z touhy po vznešeném poslání, po pevném břehu, po rodné zemi, v níž přestali věřit, protože ji nikdy neznali !

RADOMSKÝ

To je možné, ale měl byste se uklidnit.

MYŠKIN

Vy myslíte, že by na něj moje argumenty nepůsobily ?

RADOMSKÝ

Nemyslím, že by se o to zas tak zajímal ...

MYŠKIN

Ale v tom případě je tím spíš třeba se pokusit mu vysvětlit - přece právě když tihle lidé si nebudou ohtít přiznat, jak to je -

RADOMSKÝ

Kníže, nevím, jestli děláte dobře ...

MYŠKIN

Ne, určitě mě pochopí.

/Gestikuluje a přiblíží se váze, kterou srazí/

RADOMSKÝ

Ach bože ...

/Myškin je úplně zničený/

LIZAVETA P.

No Bože ! I člověku nastane jednou konec - tak co tady budeme plakat nad hliněným hrncem! To ses opravdu tak vylekal ? Vážně mi děláš starosti.

MYŠKIN

Takže mi opravdu odpouštíte ?

LIZAVETA P.

Ano.

MYŠKIN

A nikoho jsem neurazil ?

BĚLOKONSKÁ

Ale ne.

MYŠKIN

Děkuju vám, děkuju vám, kněžno.

BĚLOKONSKÁ

Vděčnost je sice ušlechtilý cit, ale vy to už poněkud přeháníte, chlapče.

MYŠKIN

To je tím, že - když jsem se ocitl mezi vámi, tak jsem se hrozně bál. I když jsem se současně těšil, že poznám nejvyšší vrstvu ruské společnosti, do které jako kníže vlastně sám patřím. Ale slyšel jsem o vás tolik špatného - takže jsem tím radši, že jsem se setkal s tak skvělými lidmi. Samozřejmě, jsme všichni směšní, lehkomyšní, máme různé špatné zvyky - nezlobíte se, že vám říkám do očí, že jsme směšní ? Ale podle mého je někdy docela dobré být směšný, dokonce i lepší, protože tak je možné druhému snadněji odpustit. Aby člověk dospěl k dokonalosti, musí toho především moc pochopit ! A kdybychom všechno pochopili moc brzy, nepochopili bychom to správně. Nezlobíte se, že vám říkám takové věci ? Dneska jsem šťastný. A copak je vůbec možné být nešťastný ? Co znamená mé hoře a má bída, jestli jsem schopen být šťastný ? Víte, já nechápu, jak je možné jít kolem stromu a nebýt šťastný, že ho vidíš ! Mluvit s člověkem a nebýt šťastný, že ho miluješ ! Já to nedovedu vyjádřit - ale je tolik krásných věcí na každém kroku, že i ten nejztracenější člověk musí vidět, jak jsou krásné ! Stačí se podívat na dítě, na boží červánky, na travičku, jak roste, podívat se do očí, které na vás hledí s láskou a - -

LIZAVETA P.

/s výkřikem začínajícího záchvatu, který se z Myškina vydere/

Ach, bože !

/Všichni se okamžitě nahrnou kolem Myškina/

BĚLOKONSKÁ

/Lizavetě Prokofjevně/

Chtělaš vědět, jaký podle mě je. Co ti mám říct ? Dobří i špatný. A jestli opravdu chceš znát moje mínění, tak víc špatný. Sama vidíš, jaký je to člověk, ne ? Nemocný.

AGLAJA

/Alexandře a Adéle/

Nikdy jsem mu nedala své slovo. Nikdy v životě jsem ho nepovažovala za svého ženicha. Je mi zrovna tak cizí jako kdokoli jiný.

LIZAVETA P.

Toho jsem se od tebe nenadála. Ženich je to nemožný, to vím, a zaplaťpámbu, že se to tak seběhlo. Ale od tebe bych taková slova rozhodně nečekala. Od tebe jsem čekala něco úplně jiného. Já bych vyhnala všechny ostatní a jeho samotného nechala. Takový je to člověk.

14

Terasa Lebeděvovy dači. Myškin podřimuje v křesle s knížkou na klíně. Věra se tiše přiblíží k Myškinovi a s dojetím se na něho zadívá. Myškin otevře oči, uchopí ji za ruku a políbí.

VĚRA

Ach, bože, co to děláte ...

MYŠKIN

Máte nějaké zprávy o generálu Ivolginovi ?

VĚRA

Otec tam ráno šel --

- LEBEDĚV /objeví se/
Ano, ano, kned ráno jsem se byl zeptat,
jestli nebožtík přes noc neumřel, ale říkají,
že už to nebude dlouho trvat a umře, prosím.
Ach, kníže ...
- MYŠKIN Lebeděve, vy jste opilý ! Sotva se držíte
na nohou !
- LEBEDĚV Jistě, vím, ranní hodina tomuto stupni jaksi
neodpovídá, ale všechny ty události - a ubohý
nebožtík, můj přítel generál Ivolgin -
prosím -
/pláče/
- MYŠKIN Co o něm pořád mluvíte jako o nebožtíkovi ?
- LEBEDĚV Ano, jsem ohava, prosím ...
- MYŠKIN Dobře, tak už mě nechte ...
/Objeví se Lizaveta Prokofjevna s dce-
rami ; Lebeděv se začne klanět a zmizí/
- LIZAVETA P. Jen seď - tak sedni si ! Ne, nic neříkej,
zase bys mluvil o té váze a omlouval se kvů-
li tomu včerejšímu skandálu - to nemusíš,
teď už je přece jasné, že od tebe není možné
nic chtít. Přišla jsem tě jenom pozdravit -
a jestli budeš chtít přijít, klidně přijď.
Ať už se stalo cokoli, jsi pořád přítel naší
rodiny. V každém případě můj. Za sebe to
mohu prohlásit.
- ADÉLA Kníže, určitě musíte přijít ! Nashledanou.
- ALEXANDRA Moc by mě to mrzelo, kdybyste se neobjevil.
- MYŠKIN Děkuju - děkuju - jistě - nashledanou.
/Lizaveta Prokofjevna s dcerami odejde/

VĚRA

/přijde/

Promiňte, kníže, mám vám říct - Aglaja Ivanovna mi to zašeptala při odohodu. Moc vás prosí, abyste dneska celý den nikam neodcházel, protože má dojít k nějaké konfrontaci.

MYŠKIN

Cože ? K jaké konfrontaci ?

VĚRA

Já nevím nic, jenom Aglaja Ivanovna mi kladla na srdce, abych vám to zaručeně vyřídila.

MYŠKIN

Řekla konfrontaci ?

VĚRA

Ano. Nebo něco v tom smyslu.

HYPOLIT

/vejde/

Neruším ?

MYŠKIN

/horlivě/

Ne, ne !

HYPOLIT

/počká, až Věra odejde/

Odházím !

MYŠKIN

Jestli potřebujete, já vás doprovodím ...

HYPOLIT

Ale ne od vás, naopak. Ale vůbec neodcházím. Kam. Jsem hotov, kníže - to neříkám, abych si vymáhal soucit ... Teď v deset jsem si lehl s úmyslem, že už nevstanu, dokud - Ale rozmyslel jsem si to. Kvůli vám. Měl jsem totiž příležitost vidět Gavrilu Ardalionoviče na schůzce s Aglajou Ivanovnou.

MYŠKIN

Něco se mi už doneslo v tom smyslu ...

HYPOLIT

A nebyl jste tam někde schovaný za křovím ? Ne ? V každém případě jsem rád, že Gaňa nedostane přednost před vámi.

MYŠKIN

Prosím vás, abyste o těchhle věcech se mnou nemluvil.

HYPOLIT

Zvláště když je vám už všecko známo.

MYŠKIN

Není mi známo vůbec nic - a rozhodně ne o nějaké schůzce. Ale nechme toho.

HYPOLIT

Tak říkáte, že vám to bylo známo - teď zas to prý nebylo známo - Ale ať je to jak chce, Gavriila Ardalionovič se zatvářil skutečně velmi hloupě, když přišel v doprovodu své sestřičky a uviděl tam s Aglajou Ivanovnou mě. Nezapírám, sám jsem se vnutil - takže Aglaja Ivanovna sice celá vzplanula, Ganěčka je přece jenom pěkný muž, a pak mu řekla, že si ho pozvala, aby mu vyjádřila svou vděčnost za city, které k ní ohová, a kdyby někdy něco potřebovala, tak -

/jeho smích přejde v prudký kašel/
Ganěčka nic nepochopil, ale Varvara určitě pochopila a odvedla ho pryč. Já jsem tam vlastně přišel domluvit definitivně setkání Aglaji Ivanovny a Nastasjou Filippovnou ...

MYŠKIN

/vykřikne/

S Nastasjou Filippovnou ?

HYPOLIT

/potěšený/

Přece jen začínáte ztrácet svou chladnokrevnost. Mimochodem, víte, že mi dala dneska facku ? Aglaja Ivanovna myslím.

MYŠKIN

/mechanicky/

Morální.

HYPOLIT

Ne, fyzickou ne. Já vím, na co teď myslíte. Říkáte si "dejme tomu, že bít by se neměl, ale zadusit ho polštářem nebo mokrým hadrem, to by se docela hodilo". Máte to napsané na tváři.

MYŠKIN

Nikdy jsem si to nemyslel.

HYPOLIT

Nevím. Dneska se mně totiž zdálo, že mě tak zabil Rogožin. Ale jak to bylo s tou fackou. To jsem, prosím, kvůli té slečně vstoupil do styku s Rogožinem, korespondoval ohledně schůzky s Nastasjou Filippovnou, která za tím účelem zvlášť přijela z Petěrburku a ubytovala se na starém místě i s Rogožinem. A víte, co ona mi řekla, po tom všem? Že jsem pletichář! Možná, že se rozzlobila, když jsem jí řekl, že se raduje z odpadků ze stolu Nastasji Filippovny. Sbohem, jsem upovídáný jako koktavý nebo jako souchotí - nář. No, po tom vašem včerejším debaklu jsem vám vlastně ještě opatřil příležitost. Takže jsem se nakonec proti vám nijak neprovinil. Ani proti ní. Vzpomínáte? Svou zpověď jsem jí věnoval a ona -

/s nenávisťí/

O těch odpadcích jsem mluvil jen v jejím zájmu! Ale ona mě potupila a oklamala. Já vím, že se vám chce při pohledu na mě strašně smát -

/sám se dá znovu do smíchu, který i tentokrát skončí kašlem/

Tak jsem vám to řekl, teď je na vás, abyste udělal opatření - jestli chcete být přece jen pokládán za člověka. Nashledanou - no, teď zřejmě už jedině tam.

/odejde/

15

U Nastasji Filippovny v Pavlovsku. Nastasja Filippovna a Aglaja sedí daleko od sebe, Myškin a Rogožin stojí.

AGLAJA Vy pochopitelně víte, proč jsem vás pozvala.

NASTASJA F. Ještě pořád nevím proč.

AGLAJA Držte jazyk za zuby. Touhle vaší zbraní jsem s vámi bojovat nepřišla.

NASTASJA F. Tak přece jste přišla bojovat. Představte si, já jsem myslela, že jste chytřejší.

AGLAJA Já jsem se s vámi nepřišla hádat - Přišla jsem vám odpovědět na to, co jste mi psala. Začalo mi být líto Lva Nikolajeviče hned, když jsem se s ním seznámila a když jsem se dověděla, co se mezi vámi odehrálo. Mé obavy se splnily. Vy nejste schopná ho milovat, protože jste příliš hrdá - ne hrdá - protože jste ješitná - ne, protože jste sobecká až k šílenství. Vy jste nebyla schopná si zamílovat takového prostého člověka - a možná, že jste jím v duchu pohrdala a posmívala jste se mu, protože - protože vy jste schopná milovat pouze svou hanbu a křivdu. Kdybyste té hanby měla míň, nebo kdybyste ji vůbec neměla, byla byste ještě nešťastnější. Kníže mi řekl, že už vás dávno ne - miluje, ale že je mu vás líto. Musím vám říct, že jsem se ještě v životě nesetkala s tak ušlechtilým člověkem. Vím, že ho každý může oklamat a on potom každému stejně odpustí a za to jsem si ho já zamílovala. Tak - teď jsem vám to řekla a vy už, doufám, chápete, co na vás chci.

NASTASJA F. Možná, že ano, ale chtěla bych to slyšet od vás.

AGLAJA

Jakým právem se mícháte do jeho citů ke mně? Jakým právem mi píšete? Jakým právem se jemu i mně pořád vyznáváte, že ho milujete, když jste ho sama odmrštila s takovou potupou a ... hanbou od něho utekla?

NASTASJA F.

Nevyznávala jsem se ani jemu, ani vám, že ho miluju a - máte pravdu, utekla jsem od něho.

AGLAJA

Jak to, že jste se nevyznávala? A co vaše dopisy? Vám připadalo, že tím vším pitvořením děláte nějaký hrdinský čin! Copak jste ho mohla milovat, když tak milujete svou ješitnost? Proč se teď prostě nevdáte za Rogožina, když vás miluje a nabídl vám ruku! Ale já vím proč! Jaká vám pak zůstane křivda? Jevgenij Pavlovič Radomský o vás správně říká, že jste přečetla příliš mnoho básní a jste příliš vzdělaná vzhledem ke svému postavení. Jste ješitná zahalečka!

NASTASJA F.

A vy nejste zahalečka?

AGLAJA

Jak se opovažujete takhle se mnou mluvit?

NASTASJA F.

Vy jste se patrně přesleohla. Jak jsem s vámi mluvila?

AGLAJA

Jestli jste chtěla žít jako čestná žena, tak proč jste tenkrát neopustila svého svůdce Tockého - prostě tak, bez divadelních výjevů? Místo toho, abyste šla pracovat, našla jste si boháče Rogožina.

MYŠKIN

Aglajo, přestaňte! To je nespravedlivé!

NASTASJA F.

Dost! Pochopila jste mě jako nějaká služka! A já ji pokládala za anděla! Jestli chcete, tak já vám řeknu přímo, proč jste přišla.

NASTASJA F. Dostala jste strach, proto jste přišla !

AGLAJA Z vás - strach ?

NASTASJA F. Ano, ze mě ! A víte proč ? Chtěla jste se sama přesvědčit, jestli mě miluje víc než vás nebo ne. Protože strašlivě žárlíte !

AGLAJA On už mně řekl, že vás nenávidí !

NASTASJA F. Třeba i řekl - Jenomže vy lžete ! Nemůže mě nenávidět ! A nemohl to říct ! Ale já jsem ochotná vám to odpustit - Ale myslela jsem si, že jste chytřejší - a hezčí. No tak, vezte ten váš poklad - vezte si ho - ale pod jednou podmínkou. Okamžitě se seberte a jděte pryč !

/rozpláče se, ale hned se vzpamatuje/
A víš co ? Já mu teď poručím - prostě mu poručím a on tě okamžitě nechá a vezme si mě - a ty poběžíš domů sama ! Chceš ? Rogožina vyženu. Copak jsi mně neříkal, kníže, že mě miluješ a že mě všechno odpustíš ? Proč se mnou jednala jako s děvkou ?! Teď, když mě potupila v tvých očích, tak bys ode mě mohl odejít a ještě za ručičku s ní ? Tak tě proklínám ! Proklínám tě za to, že jsem ti uvěřila. Tobě jedinému. Jdi, Rogožine, ty jsi tady zbytečný !

/Aglaje/

Dívej se na něj ! Jestli teď ke mně nepřistoupí, nevezme mě a tebe nenechá, tak si ho vezmi, já ustupuju, já ho nepotřebuju !

MYŠKIN

/Aglaje vyčítavě/

To přece není možné ! Vždyť je - tak nešťastná !

AGLAJA

Ach, bože můj !

/vyběhne/

NASTASJA F.

/když Myškin vykročí, obejmě ho/

Ty jdeš za ní ? Za ní ?

/padne mu do náruče, Rogožin ji po -
stříká vodou, to ji vzpamatuje/

Můj ! Můj ! Pyšná slečinka odešla ? A já
jsem jí ho chtěla dát ! Říkala jsem si, že
nemám právo ... ! Jak to, že ne ? Jdi pryč,
Rogožine !

/Rogožin se na ně zadívá a odejde/

16

Terasa Lebeděvovy dači.

RADOMSKÝ

Ach, bože, kníže ... jak jste mohl připustit
- to - to všecko, co se stalo ! Přece jste
musel pochopit, jak vážný a silný je vztah
té dívky k vám ?! Nechtěla se dělit s jinou,
a vy - jak jste mohl opustit a rozbít takový
poklad ?

MYŠKIN

Ano, ano, máte pravdu, ano, jsem vinen, ale
víte - to ona sama, jediná . Aglaja se tak
dívala na Nastasju Filippovnu, jinak nikdo !

RADOMSKÝ

Já se vždycky zlobím, když o vás někdo říká,
že jste idiot, na to jste příliš rozumný.
Ale současně jste natolik podivný, že nejste
jako všichni lidé. Základ spočívá ve vaší
vrozené nezkušenosti, Ano, říkám schválně
vrozené. Potom ve vaší neobyčejné prosto -
dušnosti - a nedostatku jakéhokoli citu pro
míru. A v záplavě intelektualistických
představ, které se vši čestností pokládáte

za něco pravdivého a přirozeného. V celém vašem vztahu k Nastasje Filippovně bylo vždycky něco nepřirozeného. Je to pochopitelné, sotva jste se vrátil ze Švýcarska, octl jste se v neznámém a téměř fantastickém městě Petrohradě a tady jste se dověděl o zvláštním osudu Nastasji Filippovny - a hned první večer uviděl její démonickou krásu ... Je jasné, že jste se okamžitě chopil nabízející se role rytíře a využil příležitosti veřejně prohlásit, že vy, rodový kníže a čistý člověk nepokládáte za nečestnou ženu, přivedenou na cestu hříchu velkosvětským svědkem. To všechno je pochopitelné, ale jádro je v něčem jiném. Totiž v tom, jestli to byl z vaší strany skutečně pravdivý cit, nebo jen intelektualistické nadšení ! Já vím, v chrámu bylo taky odpuštěno podobné ženě - a přece jen jí nebylo řečeno, že činí správně a že je hodna veškeré cti a vážnosti. A i kdyby byla úplně nevinná - ale copak může její dobrodružný osud oprávnit takovou nesnesitelnou, ďábelskou pýchu, takový drzý, chamtivý egoismus ? Odpusťte, kníže, že jsem se dal unést, ale - -

MYŠKIN

Jistě, jistě, to všechno je docela možné, možná že máte i pravdu, ale přece - -

RADOMSKÝ

Je hodna soucitu. To chcete říct, můj dobrý kníže ? Ale copak je možné kvůli soucitu s ní a pro její potěšení urazit jinou, vynikající a čistou dívku a ponížit ji před její soupeřkou ? Copak je možné jí nabídnout ruku a den potom ji takhle nechat ? Jak je vás po tom ještě vůbec možné pokládat za čestného člověka ?

MYŠKIN

Máte pravdu, máte pravdu, cítím, že jsem se provinil ! Ach, bože, já vlastně dotědka nechápu, jak se to stalo ... Běžel jsem za ní, ale Nastasja Filippovna začala omdlívat - a teď mě k Aglaje Ivanovně už vůbec nechtějí pustit ! Byl jsem tam nejmíň třikrát ...

RADOMSKÝ

Tehdy jste měl za ní běžet ! Hned !

MYŠKIN

Ale vždyť Nastasja Filippovna - ta by umřela ! Určitě by se zabila, vy ji neznáte - a já bych to Aglaje Ivanovně všechno vysvětlil. Vám to všechno nejsem schopen vysvětlit, ale jí bych to určitě vysvětlil. Prosím vás, pojďte; pojďte ...

RADOMSKÝ

Kam ?

MYŠKIN

Ze Aglajou Ivanovnou, pojďte hned teď ...

RADOMSKÝ

Ale vždyť přece odjeli, už jsem vám to říkal !

MYŠKIN

Ona to pochopí - že to není to, ale něco úplně jiného !

RADOMSKÝ

Jak něco jiného ? Přece si Nastasju Filippovnu berete ?

MYŠKIN

Ano, Keller bude můj svědek a Burdovský svědkem Nastasji Filippovny - ale to je přece úplně jedno, že se žením !

RADOMSKÝ

Jak to, jedno ? Vy si berete milovanou ženu, abyste ji učinil šťastnou a ona - Aglaje Ivanovna - to přece ví !

MYŠKIN

Ale tak to není - já se prostě žením - protože ona to chce. Jinak by umřela. Já - nikomu jsem to ještě neřekl, ani Aglaje - já nemůžu pohled Nastasji Filippovny snést ! Třeba Věra - Věra Lebeděvová - všiml jste si toho -

ta má úplně jiné oči. Ale Nastasja - já se bojím jejího pohledu !

RADOMSKÝ Bojíte ?

MYŠKIN Ano - ona je šílená !

RADOMSKÝ Tak oo to, proboha, děláte ! Ženíte se ze strachu, nebo - takže ji vůbec nemilujete ...

MYŠKIN Ale ne, mám ji rád z celé duše ! Vždyť je to - dítě ! Teď je to úplně dítě. Kdepak, vy nic nevíte !

RADOMSKÝ A současně jste říkal Aglaje Ivanovně, že jí milujete ... ?

MYŠKIN No, ano, ano !

RADOMSKÝ Takže chcete milovat obě dvě ?

MYŠKIN No, ano, ano !

RADOMSKÝ Proboha, kníže, uvědomte si, oo mluvíte. Vzpanatujte se !

MYŠKIN Ale já bez Aglaji nemůžu - pojďte za ní. Ona to pochopí. Já vím, provinil jsem se před ní - i když nevím ještě přesně čím - a za všechno asi můžu, ale víte, ještě je tu něco ... oo vám nemůžu vysvětlit, ale ona to pochopí!

RADOMSKÝ Ne, kníže, nepochopí. Aglaja Ivanovna vás milovala jako člověk ! Chtěla vás mít úplně - když vás milovala ... Ale možná, že vy jste nikdy nemiloval ani jednu.

MYŠKIN Já nevím --- bůhví, možná ... Vy máte v mnohém pravdu - a mě začíná zase bolet hlava. Pojďte k ní. Proboha !

RADOMSKÝ Ale ona tu není, odjali přece do Kolmina.

MYŠKIN Tak pojedte do Kolmina !

RADOMSKÝ To není možné. Pak pojedou do ciziny. - Ne, Aglaja Ivanovna se už asi nikdy nedoví, jak jí milujete. Ach, bože ! Říkáte, že tamté se bojíte ...

/se smíchem/

Tak vy jste chtěl milovat obě ...

/smutně/

Ach, kníže, co tady s vámi na téhle zemi bude ...

17

Terasa Lebeděvovy dači. Myškin s Lebeděvem jsou připraveni k odjezdu do kostela.

LEBEDĚV Věra se šla podívat do domu nevěsty, jak jsou daleko. Jakmile dá zprávu, že je Nastasja Filippovna připravena, vyjedeme. Kolem kostela se už prý shromažďuje veliký dav, prosím.

MYŠKIN /poněkud roztržitý/

Vlastně jsem ještě nikdy neviděl pravoslavnou svatbu. Na pohřbu generála Ivolgina jsem se účastnil pravoslavných obřadů taky teprve podruhé. Na prvním pohřbu jsem byl ještě v dětství v nějakém venkovském kostele. Ale přede - devčirem to bylo moc krásné.

LEBEDĚV /posmrkává/

Chudák generál. Ještě nedávno tady s námi - a teď ...

MYŠKIN Zdálo se mi, že tam byl taky Rogožin ...

Navšiml jste si ?

LEBEDĚV

Na pohřbu ? To je možné, prosím.

KELLER

/náhle se objeví/

Nepiju ! Nepiju ! - Mimochodem, zastavil jsem se -

LEBEDĚV

Promiňte, prosím, pokusím se zjistit, jestli už u Nastasji Filippovny nějak pokročili - je nejvyšší čas !

/odejde/

KELLER

Zastavil jsem se u našeho přítele Hypolita, ale při nejlepší vůli se už nezvedne z postele. Tentokrát zřejmě už opravdu umře. Hrozně toho litoval - no jak šířil ty zlo-
myslné řeči o vaší svatbě s Nastasjou Filippovnou. - V každém případě, kníže, jestli potřebujete pistoli šlechtěného muže, jsem připraven vyměnit pultuctu nejčestnějších výstřelů, než ráno vstanete ze svatebního lože. Vzhledem k zastaveníčku, které se jisté kruhy chystají vám uspořádat pod okny při vaší první noci, to bude možná opravdu nutné. A já s největší radostí - -

LEBEDĚV

/rychle vpadne s Burdovským/

Pojďte, pojďte, když rychle skočíme do kočáru, možná že ještě stihnem ten vlak !

BURDOVSKÝ

Nedalo se tomu nijak zabránit ...

KELLER

Nech toho - a pořádně řekněte, o co jde !

BURDOVSKÝ

Když jsme vyšli s Nastasjou Filippovnou před dům, čekal tam ohromný dav. Nejdřív na ní křičeli, ale pak se neal jeden hlas, jak je krásná. Najednou se objevil kousek od schodů Rogožin a ona se k němu vrhla a volala, aby ji zachránil ...

KELLER

Jak ?

BURDOVSKÝ

"No tak - "Proboha, zachraň mě" a "odvez mě"
a "odvez mě, kam chceš" - a on ji popadl,
donesl do kočáru a ukázal kočímu storublov-
ku a křikl, aby je honem dovezl k nádraží,
jestli to stihnou, že mu tu storublovku dá.

VĚRA

/která se mezitím objevila/
Prý to stihli. Hned nastoupili do vlaku
a odjeli.

LEBEDĚV

Tak pojďte, pojďte, musíte za nimi !

KELLER

Prosím tě - vždyť to byl poslední vlak !
/k Myškinovi přistoupí Věra a odvede
ho ke křeslu/

Teď by bylo potřeba nejdřív zjistit - -

VĚRA

Jděte !

/Keller, Lebeděv a Burdovský rozpačité
odejdou/

MYŠKIN

/se na Věru chvíli nepřítomně dívá/
Věro - zítra - buďte tak hodná - zatukejte
na mne v sedm. Abych stihl vlak.

VĚRA

Určitě, kníže.

MYŠKIN

/vezme ji za ruku/
A neříkejte nikomu, že jsem odjel do
Petěrburku.

/Věra zavrtí hlavou a odchází/

Věro ...

/Když se Věra zastaví, Myškin k ní
dojde, políbí jí ruce, ona se otočí,
ale on ji vezme lehce za ramena,
obrátkí k sobě a políbí na čelo. Věra
odejde/

18.

U Rogožina v Petěrburku. Myškin a Rogožin sedí skoro v úplné tmě.

ROGOŽIN

Viš, prve jak jsi u mě zazvonil, hned jsem si pomyslel, že jsi to ty. Po špičkách jsem došel ke dveřím a slyším, že mluvíš se služkou - a té jsem hned ráno nařídil, že mě za každou cenu musí zapřít.

MYŠKIN

A Nastasja Filippovna - je u tebe ?

ROGOŽIN

Je. Ale když jsi odešel, tak mě napadlo - a co když tam teď stojí a vyhlíží a číhá na ulici ? Tak jsem šel k oknu, odhrnul záclonu - a taky ano. Ty tam stojíš a díváš se přímo na mě.

MYŠKIN

A kde je Nastasja Filippovna ?

ROGOŽIN

/ukáže dozadu, kde nelze nic rozeznat/
Tam.

MYŠKIN

/vstane a jako by se ohtěl jít podívat, ale nakonec zůstane stát/
Je tu hrozná tma. Měl bys aspoň zapálit svíčku.

ROGOŽIN

To není potřeba. Tam - tam jsi ji hledal ?
Jak obyčejně bydlela ?

MYŠKIN

Hledal. - Parfene Rogožine, kde je Nastasja Filippovna ?

ROGOŽIN

Říkám ti - tam.

MYŠKIN

Spí ?

ROGOŽIN

Tak dobře.

/vezme svíčku a zapálí ji/

ROGOŽIN

Ale abys pak ... no tak pojď. Podívej ...
Pojď blíž.

/Myškin strne a chvíli se nehnutě dívá/
Tak pojď sem.

/vezme ho za ruku/

Ty se třeseš - skoro jako před záchvatem.
Co s tebou budu dělat ...

MYŠKIN

To jsi - ty ?

ROGOŽIN

To - já ... Jestli je to ta tvoje nemoc
a záchvat a začneš křičet, tak to by bylo
z ulice nebo ze dvora slyšet a oni si řek-
nou, že tady někdo je a začnou klepat -
a protože všichni si myslí, že nejsem doma.
Jen ať tady teď takhle leží ... Takhle sem
třeba tři čtyři dni nikdo nepříjde.

MYŠKIN

Ano, ano ...

ROGOŽIN

Takže se nepřiznávat a nenechat ji vynést
... ?

MYŠKIN

Ani za nic. Ne, ne, ne.

ROGOŽIN

Počkej, až ustelu. Víš, dám polštáře kolem
postele a my si lehneme vedle. Ty na jednu
a já na druhou stranu. - Nebo že bych koupil
kytky a celou ji obložil ? Ale to by nám jí
bylo líto, kamaráde - mezi kytkama.

MYŠKIN

Poslouchej, - to jsi jí - tím nožem ? Tam-
tím ?

ROGOŽIN

Tamtím. A víš, co je mi divné ? Zajel
tak na půldruha palce - nebo na dva - nuž -
přímo pod levé nadro - ale krve vyteklo
tak půldruhé lžičky - na košili. Víc jí
nebylo.

MYŠKIN To, to, to, to, to já vím, to jsem četl. Tomu se říká vnitřní krvácení ... To třeba nevyteče ani kapka. To když je rána přímo do srdce.

ROGOŽIN Počkej, slyšíš ? Kroky.

MYŠKIN Slyším.

ROGOŽIN Co kdybychom zamkli ?

MYŠKIN Zamkneme.

ROGOŽIN /jde zamknout. Po dlouhé chvíli se zasměje/

Pamatuješ ? Jak švihla - toho - přes tvář?

A to - -

19.

O několik měsíců později ve švýcarském sanatoriu. Venku v křesle sedí Myškin, po celou dobu nepřítomně zírající dopředu, Lizaveta Prokofjevna s dcerami Alexandrou a Adélou a Radomský s Věrou.

RADOMSKÝ /pokračuje ve vyprávění/

Takže po rozhovoru s tou učitelkou, u které v Petěrburku bydlela, zasáhl Lebeděv - a po výpovědi podomka, že den předtím kvečeru viděl Parfena Rogožina s nějakým hostem, jak ho tajně pouští do domu - to už pak policie vyrazila dveře a našli je tam všechny tři.

ALEXANDRA Psali nám - ještě když jsme byli v Badenu - že soud se zatím nemůže konat, protože Rogožin dostal zápal mozkových blan ...

RADOMSKÝ

Byl nemocný asi dva a půl měsíce. Potom u soudu jeho advokát tvrdil, že byl nemocný už před vraždou a to mělo mít podle něj na jeho jednání podstatný vliv. Nakonec dostal patnáct let.

VĚRA

Hypolit umřel asi za čtrnáct dní po té strašné události.

/po pauze/

Co Aglaja Ivanovna ? Už se provdala ?

LIZAVETA P.

Za toho polského emigranta myslíte ? To dopadlo přesně, jak jsem čekala. Jednak to nebyl žádný hrabě - a pochopitelně to obrovské jmění, o kterém nám předložil nevyvratné dokumenty, nikdy neexistovalo. Takže pravda mohla být akorát to, že trpěl steskem po své milované otčině - ale podle mě lhal i v tomhle. Na rozdíl ode mě. Ale ten zpovědník, ten povedený páter, to je ještě větší darebák než on. Ten jí už úplně zblblnul. Žije teď v nějakém náboženském vytržení ! A čekat, až dostane rozum ... To bych zatím umřela. A to tedy rozhodně nemíním.

ADÉLA

Už jsme ji neviděli dva měsíce.

ALEXANDRA

A to kníže je - pořád takhle ... ?

RADOMSKÝ

Profesor nedává tentokrát už vůbec žádnou naději na nějaké zlepšení.

ALEXANDRA

Je to strašné ho takhle vidět.

LIZAVETA

Prosím tě ... Jenže o něm se může říct, že je to holt idiot. Ale co my ? My přece nejme - a jaká na nás musí být podívaná. Pěkně pod sklem by nás měli ukazovat - deset kopejek vstup. Tebe, Jevgeniji Pavloviči, vyjímám, i tady tvou paní. Vy jste se o něj aspoň dokázali postarat.

ADÉLA

/potlačuje pláč/

Každému chtěl dělat jen dobře - a takhle to dopadlo.

ALEXANDRA

Možná, že to bylo právě tím. Když není člověk schopen způsobit bolest jednomu člověku, způsobil jí nakonec všem. Všem se dát celý stejně nemůže.

LIZAVETA P.

Vidíte, jaká se z ní tady stala filosofka ? Prosím tě - chtěl chudák uskutečnit ideál křesťanské lásky, tak jak to s ním mohlo na tomhle ješitném světě dopadnout.

RADOMSKÝ

Máte pravdu, ideály nemohou existovat reálně. I když - pokud jde o Věru ...

/hezky se na ni usměje/

Zdržíte se ve Švýcarsku dlouho ? Nebo ještě pojedete do Paříže ?

LIZAVETA P.

Já už chci domů. Celá tahle vaše Evropa je jenom fantazie ... a my tady jsme taky samá fantazie. Přitom tady nedokážou ani pořádně upéct chleba. Takže dost uchvácení, teď je čas poslechnout hlas rozumu. No, půjdeme. Mějte se tady moc hezky.

/s pohledem na Myškina/

Tak sbohem.

KONEC

Veškerá práva k provedování tohoto díla zastupuje
DILIA Praha.